

Slekt og Data

MEDLEMSBLAD FOR DIS-NORGE
ÅRGANG 13 - NR 4 - 2002

Silhuetter s. 6

Bildeskolen del 1 s. 18

Slekt i Russland? s. 27

DIS

Jan Eri (styreansvarlig)
Arnt Egil Ursin (nestleder)
Per Steinar Håklev (kasserer)
Knut Felberg (kontorleder)
Åse Wethal Holen (kontorass.)

Lars Løberg (leder)
Norunn Klettum (styreansvarlig)
Finn Holden
Kjell Helge Moe

Rolf Bjerke Holte (leder)
Kjell Henry Skåden (styreansv.)
Alf Christophersen
Ole-Johan Kippenbroeck
Otto Jørgensen
+ lokale kontakter

Vidar Øverlie (leder, styreansv.)
Dagfinn Andreassen
Steinar Oddenes
Viggo Eide
Jan Eivind Braaten
Jan Solberg

Ole Harald Flåten
(red, slekt-og-data@disnorge.no)
Osvald Gilje (styreansvarlig)
Jan M. Keus
Finn Holden (ass. redaktør,
historie, slektsfaglig)
Siri Risset (data)
Sølvi Arntzen (etterlysninger)
Eirik Nord (lokallag)
Ole Bjørn Darrud (slektsprogr.)
Knut Winje (bilder)

Lars Nygaard (leder)
Sølvi Arntzen (styreansvarlig)
Gunnar Borvik
Knut Egil Hamre
Odd Marthinsen
Frank Stenslie
Tone E. Moseid
Renate-Johanne Wågenes
Einar Aasprong
Gunnar Aase

Lars Nygaard (leder)
Jan Eri (styreansvarlig)
Alf Christophersen
Helge Haugland
Thor-Arne Landsverk
Anne Mette Bjørgan
Otto Jørgensen
Einar Balle
Rolf B. Holte
Geir Thorud
Asle Jonassen

Arnt Egil Ursin (leder, styreansv.)
Bjørn Strøm
Arne Langeland

Ole Bjørn Darrud (leder)
Leif Biberg Kristensen (styreansv.)
Bjørn Strøm
Morten Dreier
Liv Marit Haakenstad
Kjell Helge Moe
Gunnar Venaas

Jan Eri
Leder DIS-Norge

10-ÅRS JUBILANT

1. januar 2003 er det ti år siden den da tre måneder gamle foreningen Salten Slektshistorielag kollektivt meldte seg inn i DIS-Norge og på den måten dannet grunnlaget for det andre lokallaget i foreningen, DIS-Salten Slektshistorielag. Lokallaget har utmerket seg blant annet ved å utgi det som mange vil mene er det aller beste lokallags-bladet, Salten Slekt, og ved sitt store arbeid med registrering av alle filmede skifter (1713-1877) fra Salten og Ofoten. DIS-Norge gratulerer så mye og ønsker lykke til med de neste til!

SAMARBEID MED KARTVERKET

I oktober 2001 tok DIS-Norge initiativ til et møte med Statens kartverk (se artikkel om kart i Slekt og Data nr 4/2001), spesielt med tanke på å avklare muligheten for publisering av historiske kart, som er av stor interesse for slektsforskere. Da det allerede i dette første møtet ble klart at også Kartverket var positiv til publisering av de såkalte Amtskartene (1826-1917) har det i ettertid vært jevnlig kontakt mellom partene for å forsøke å finne en løsning.

Dette har resultert i at det om kort tid vil bli skrevet en avtale mellom Statens kartverk og DIS-Norge om publisering av amtskartene på Internett. Avtalen innebærer at DIS-Norge vil stå for finansiering og det praktiske rundt skanningen av de opptil 90 x 65 cm store arkene som kartene består av. Samtidig arbeider kartverket med å ferdigstille en ny versjon av sin tjeneste Norgesglasset, med ny funksjonalitet som er nødvendig for å kunne publisere amtskartene via denne tjenesten. Skanningen av kartene er gjort når dette leses, publisering på Norgesglasset antas å skje 15. januar.

Som en siste "bonus" får DIS-Norge tillatelse til å gjøre de skannede kartene digitalt tilgjengelige for sine medlemmer, f.eks. for bruk i deres slektsbøker, mot at kartverket er oppgitt som kilde. Vi har ennå ikke avklart hvordan formidlingen av kart til medlemmer best kan løses rent praktisk, men vil vurdere saken når skanningen om kort tid er gjort.

SAMLOKALISERING OG FLYTTING

Som omtalt i årsberetningen for 2000-2001, har styret åpnet for samlokalisering av kontor med Norsk Slektshistorisk Forening når egnede lokaler finnes. Nå er endelig lokalene avklart, og i løpet av de nærmeste måneder vil både NSF, DIS-Oslo/Akershus og DIS-Norge flytte inn i 2. etasje i Ullevålsveien 1 i Oslo.

Sammen vil NSF og DIS-Oslo/Akershus med sine felles publikumsarealer i de nye lokalene kunne gi et bedre tilbud til slektsforskere i regionen. Ved at

DIS-Norge har kontor i samme bygg, bidrar vil til at dette slektsforskersenteret kan realiseres, samtidig som vi kan oppnå positive synergieffekter for administrasjonen. Vi tror også at vi på sikt kan tilby våre ansatte ved kontoret en mer interessant hverdag i et slikt fellesskap.

EN SUKSESS!

De mange positive tilbakemeldinger fra både tillitsvalgte og medlemmer etter at en rekke av foreningens lokallag den 26. oktober arrangerte slektsforskerdag, tyder på at dette har vært en suksess. Styret har derfor allerede nå satt en dato for neste år, og oppfordret alle lokallag til å arrangere slektsforskerdag lørdag 25. oktober 2003.

KILDEREGISTRERING

Helgen 16.-17. 11. avholdt AU for kilderegistrering møte i Oslo. Et av temaene var det nye Windows baserte kilderegistreringsprogrammet. Det nesten lanseringsklare programmet ble vurdert av AU med stor interesse, og en rekke gode ideer og innspill ble vurdert. En del av disse er så viktige at de vil bli tatt hensyn til allerede for versjon 1.0. Det medfører at lanseringen av programmet vil bli noen få uker forsinket, vi regner med at det er klart en gang rundt årsskiftet. Det nye programmet vil få navnet Augustus, etter keiseren som vil le "at all verden skulle innskriveres i manntall".

HVA ØNSKER MEDLEMMENE SEG ?

Foreningen er til for sine medlemmer, det er noe vi i foreningens styre må ha klart for oss når vi legger linjene for foreningens videre arbeid. Nettopp derfor er det så viktig at vi vet hva medlemmene mener vi skal prioritere, og hva de mener om de tilbud foreningen har. Ønsker medlemmene f.eks. større vekt på lokale arrangementer, flere utgaver av tidsskriftet, bedre digitale møteplasser, flere Internett-tjenester forbeholdt medlemmer, høyere prioritering av kilderegistreringsarbeid, flere produkt-rabatter for medlemmer eller kanskje et bredere engasjement som interesseorganisasjon for slektsforskere?

For å få vite mer om dette vil vi i tiden fremover gjennomføre en medlemsundersøkelse pr telefon til et representativt utvalg av våre medlemmer. Vi vil publisere resultatene fra undersøkelsen i bladet når de er klare. I tillegg er vi takknemlige hvis du forteller oss litt om deg selv og dine ønsker ved å logge deg inn på DISadmin (www.dis-norge.no/DISadmin/) og oppdaterer dine adresseopplysninger og statistikkopplysninger.

Med ønsker om en god og fredfylt jul
Jan E.
leder@disnorge.no

DIS-Norges styre

Leder

Jan Eri
Reverudåsen 55A, 1341 Slependen
Telefon 67 55 96 97 - leder@disnorge.no

Nestleder

Arnt Egil Ursin
Grindstuveien 53, 1349 Rykkin
Telefon 67 13 28 19 - nestleder@disnorge.no

Kasserer

Per Steinar Håklev
Vestaveien 46, 1476 Rasta
Telefon 67 90 65 48 - kasserer@disnorge.no

Styremedlemmer

Vidar Øverlie
STOS, Privat Bag 2035, New Plymouth 4620
New Zealand
Telefon +64 6 751 4412 - oeverlie@xtra.co.nz

Norunn Klettum
Tyristubbeien 19, 0687 Oslo
Telefon 22 76 06 10 - klettum@online.no

Tharald Moen
Seljebakken 7A, 4844 Arendal
Telefon 37 02 32 89 - tharald@hobbyas.no

Osvald Gilje
Røykås Terrasse 100, 1476 Rasta
Telefon 67 90 46 35 - ogilje@online.no

Søvi Arntzen
Bjørndalsgrend 9, 5171 Loddefjord
Telefon 55 26 65 51 - solarnt@online.no

Leif Biber Kristensen
Nils Kirkeruds vei 8B, 1339 Vøyenenga
Telefon 67 13 22 64 - leifkris@alfanett.no

Vara

1. Bjørn Strøm
PB 124 Grorud, 0905 Oslo
Telefon 90 20 51 83 - bjorn@stromfam.com

2. Nanna Kristine Egidius
Kaldor gard, 2636 Øyer
Telefon 61 27 72 10 - nanna@kaldor.no

3. Kjell Henry Skåden
Slettebakksveien 86, 5093 Bergen
Telefon 55 29 92 62 - kjell.skaaden@c2i.net

Valgkomité

Alf Christophersen
Jan Solberg
Lars Nygaard
Lars Harald Alstadsæter

Distreff adresse

se www.disnorge.no/distreff/
for lokale kontakter
Alf Christophersen
4909 Songe
distreff@disnorge.no
Telefon 37 16 42 09 p, 22 85 13 27 a

På kontoret

Knut Felberg
Åse Wethal Holen
Kontortid 9-15
Telefon 222 666 77
Fax 22 76 03 56
Epost: kontor@disnorge.no
www.disnorge.no

F R A redaktøren

Hva ønsker vi oss for det nye året?

Ole Harald Flåten
Redaktør

Takk for mange innspill, kommentarer og meninger om Slekt og Data. Jeg har ikke hatt tid til å svare på alle, men i løpet av jula blir det kanskje tid...

Selv om mange har meninger om mangt, og vi leser alle kommentarer, betyr ikke dette at alle kommentarer blir tatt hensyn til. For redaksjonen er det viktig å lage et blad som skal ha størst mulig aktualitet og nytte for flest mulig av våre lesere.

Å tilfredsstille alle vil være umulig. Alle har vi forskjellig utgangspunkt, både når det gjelder kunnskaper om slektsgransking og om data. Min oppfordring til medlemmer av DIS-Norge er derfor at dere selv tar pennen fatt og hjelper oss med stoff dere behersker godt og gir oss tips om stoffområder dere savner.

Som dere vil se i dette nummeret av Slekt og Data starter vi opp en ny «skole», nemlig Bildeskolen. Det er Knut Winje i redaksjonen som er ansvarlig for den. Knut er profesjonell fotograf og bildedesigner. med

årelang erfaring i digitale medier og billedbehandlingsprogram. Vi håper dere vil få nytte og glede av å ta del i hans kunnskaper og lange erfaring.

På nyåret vil DIS-Norge sette i gang en medlemsundersøkelse. På den måten vil vi få vite mer om medlemmene våre, hvor interessene ligger, hvordan kunnskapen er fordelt og hva man ønsker å lære mer om. Dette vil være et svært viktig redskap for redaksjonen i Slekt og Data. Sammen med de reaksjonene som vanligvis kommer etter hvert nummer og kommentarer vi fanger opp på DISforum, vil undersøkelsen danne grunnlag for satsinger fremover.

Mitt ønske for det nye året blir derfor at flest mulig engasjerer seg i Slekt og Data, svarer gjennomtenkt på medlemsundersøkelsen, og at alle på hver sin måte bidrar til at DIS-Norge fortsetter å vokse - både i størrelse og kvalitet!

Ha en flott jul og et oppløftende nytt år!

FORSIDE:

Over hele landet arrangeres det slektsforskerdag 26. oktober. Der bør du også delta. Se oversikt på www.disnorge.no. Formålet er bl.a. å gi hjelp til folk som gjerne vil vite mer om sine røtter, men som trenger hjelp til å komme i gang.

her møtes aktive slektsforskere for å treffe andre og for selv å komme videre.

Foto: Osvald Gilje

NESTE NUMMER

sendes ut i mars. Siste frist for levering av stoff er 1. februar.

REDAKTØR

Ole Harald Flåten
slekt-og-data@disnorge.no

Redaksjonsmedarbeidere:

Jan M. Keus, keus@c2i.net
Ole Bjørn Darrud, slektsprog@disnorge.no
Finn Holden, sd-historie@disnorge.no
Siri Risset, sd-data@disnorge.no
Sølvi Arntzen, etterlysning@disnorge.no
Eirik Nord, eir-nord@online.no
Knut Winje, sd-foto@disnorge.no
Osvald Gilje, ogilje@online.no

BLADETS ADRESSE:

Postboks 29 Bryn, 0611 OSLO

E-post:

DISredaksjon-L@rootsweb.com

OPPLAG:

7.500
Abonnement for bibliotek og liknende institusjoner kan tegnes for kr 300,- pr. år.

ANNONSERING:

Annonser kan tegnes ved henvendelse til kontoret.

PRODUKSJON OG TRYKK:

Stens Trykkeri AS, Dilling

Innehold

Slekt og data nr 4-2002

Slekt og Data tar gjerne i mot stoff og forslag til stoff fra medlemmene. Vi kan ikke garantere at innsendt materiale vil bli benyttet, og vi forbeholder oss retten til å korte ned og redigere innsendte bidrag. Stoff som sendes inn til bladets DISkusjonssider, står helt og fullt for innsenderens mening og vil bli benyttet i den utstrekning plassen tillater det. Vi oppfordrer til å skrive kort. Innlegg som strider mot «god folkeskikk», vil ikke bli benyttet.

Arrangementer meldes inn til **DIS-Norges hjemmesider** og skal ikke sendes redaksjonen.

Etterlysninger sendes til DIS-Norge eller på e-post til etterlysning@disnorge.no

Foto skannes i 300 dpi og lagres i høyeste jpg-oppløsning og sendes sd-foto@disnorge.no
NB! Store filer (over 2 Mb brennes på CD eller sendes i original til DIS-kontoret)

2	Oversikt over organisasjonen	27	Hører vi fra deg?
3	Lederspalt		Slekt i Russland?
4	Fra redaktøren	28	Innvandrere fra Nord-Tyskland
5	Innhold	29	DIStreff - et ypperlig redskap for mange formål
6	Silhuetter - en overset ressource i slægtsforskningen?		En jungel av blader, hefter og tidsskrifter
12	Hallvar Gråtopp - opprørsleder 1438		Lokallagsoversikt
15	Ivrige DIS-medlemmer som kilderegistrerer i DIS-Hordaland	30	Mailwasher-opplett
16	Wessels arkiv - Slektaskolen 9	31	Dataordliste 6 - forts.
18	Mørkerommet inn i datamaskinen - Bildeskolen 1	32	Nye Bøker:
20	Årsmøtedatoer i DIS 2003		Stamtavle i fugleperspektiv
21	Arkivenes dag 9. november 2002		Ekteskap, frillelevnad og hor i norsk høg-mellomalder
22	Bruk av nyhetsgrupper på Internett	34	Etterlysninger
24	Problemer med epost-vedlegg i Outlook 6	37	DIS-kalenderen 2003
25	Dataordliste 6	38	Tilbud til medlemmer av DIS
26	Aktivitetsutvalg for kilderegistrering	39	Blir du med på leit etter slekt i Amerika med DIS-Norge?
		40	Jutta, Hildegard og Lars

Annonsepriser

Forutsetter ferdig original. Kontakt kontor@disnorge.no

Vanlig tekstsider

1/1 side kr 7.000
1/2 side kr 4.500
1/4 side kr 2.500

Nest siste side

1/1 side kr 8.500
1/2 side kr 5.000
1/4 side kr 3.000

Baksider

1/1 side kr 10.000
1/2 side kr 6.000
1/4 side kr 3.500

Silhuetter - en overset ressource

Jan Tuxen, er født i 1947 og er programmerer av utdanning. Arbejder i dag som projektkoordinator ved Odense Staalskibsværft. Har publiceret flere artikler innenfor temaet slekt. jan@tuxen.info www.tuxen.info

Fra slutningen af 1700-tallet var silhuetter den helt dominerende form for portrætter i Danmark og Norge. Disse 'fattigmandsmalerier' var udbredt lige fra de højeste samfundslag og til almindelige borgere. Silhuetterne blev først fortrængt af fotografiet omkring midten af 1800-tallet. Vi har altså i mange tilfælde portrætter af to-tre generationer, som aldrig blev fotograferet.

Men silhuetter er en overset og til tider direkte nedvurderet kunstart. Feks. skriver Salmonsens Konversationsleksikon i 1926 "... *Silhouetter var i 18. og Beg. af 19. Aarh. stærkt på Mode som beskeden Portrætkunst ...*" og "... *en Modeinteresse for Silhouetter banaliserede den ud i en Mængde anonyme, halvt og helt industrielle Produkter*".

Jeg er dybt uenig i Salmonsens nedladende bedømmelse, men mit ærinde er ikke at diskutere, om silhuetter er kunst eller ej. Derimod tror jeg, at den citerede holdning stadig er fremherskende. Og måske er den medvirkende til, at vi overser de kvaliteter og informationer, som silhuetterne faktisk rummer.

Mange bøger - og især slægtsbøger - er prydet af en eller flere silhuetter, men ofte med mangelfuld eller direkte forkert datering og identifikation, både af de portrætterede og af kunstneren. Vi har samme problem med mange af de tidlige portrætfotografier. Ingen tænkte på at dokumentere, hvem der var på billedet, for det vidste 'alle' jo. Men 'alle' døde til sidst, og nu ved ingen det.

På trods af silhuetternes relative anonymitet er det dog i mange tilfælde muligt at foretage en ret præcis identifikation af personer, tid, sted og kunstner. Det vil jeg i detaljer vise et par eksempler på, men lad os starte med begyndelsen.

LIDT HISTORIE

Silhuetter i form af skyggeportrætter af dyr er kendt allerede fra forhistorisk tid, f.eks. fra de smukke franske hulemalerier. Fra oldtiden er det vel mest profilportrætterne af faraoerne og deres dronninger, som er kendt, men også de græske silhuetter af udøvende sportsfolk på friser og vaser bør nævnes. Den store folkelige udbredelse af silhuetter starter dog først omkring midten af 1700-tallet i Paris. I sin enkleste form - aftegning af omridset af en skygge på et stykke papir opsat på en væg - er en vellignende silhuet enkel at fremstille, og man kan fundere over, hvorfor skikken ikke var mere udbredt indtil da. Det store gennembrud falder dog sammen med den gryende interesse for oldtiden og specielt dens harmoniske og meget enkle kunst. Silhuetterne hører altså sammen med nyklassicismen.

ETIENNE DE SILHOUETTE

Silhuetter har deres navn fra en vistnok dygtig, men noget uheldig fransk finansminister, Etienne de Silhouette. Han blev af Madame de Pompadour indsat for at rydde op i - eller rettere skabe - det franske finanssystem. Det lykkedes også ganske godt, men han blev rasende upopulær, da han begyndte at udskrive progressive skatter, som ramte de rige hårdest. Det lykkedes de velhavende at oppiske en folkestemning imod ham ved at beskyldte ham for at være årsag til alskens fattigdom. Alt, hvad der ynkeligt og fattigt, blev betegnet à la Silhouette.

Da Etienne de Silhouette selv fremstillede skyggeportrætter i profil, blev betegnelsen hængende på disse 'fattigmandsmalerier'.

Fra starten har navnet altså haft en negativ klang, men silhuetterne blev alligevel et modefænomen, som holdt sig i omkring hundrede år, d.v.s. indtil fotografiet for alvor trængte frem. Senere fik silhuetterne en renæssance, og silhuetklipningen eksisterer stadigvæk, omend som en lille niche. Klipping i papir (psaligrafi, psalistik) var i øvrigt blot én af mange teknikker, som blev anvendt til at fremstille silhuetter. Andre var kobberstik, hinterglasmalerier, miniaturemalerier på sten o.s.v.

SILHUETMESTRENE

Mange af de professionelle silhuetterere var omreisende folk. For at få kunder nok måtte de rejse fra sted til sted, og sådan blev moden udbredt til nye egne. Da det tyske marked var ved at være mættet, kom de første silhuetterere til Danmark omkring 1780, til Norge i 1788.

På grund af de relativt simple teknikker er der naturligvis mange amatører, som har lavet silhuetter. På et tidspunkt var det ligefrem på mode at medbringe saks og papir til finere selskaber for at kunne hjembringe silhuetter af gæsterne. Men en meget stor del af de bevarede silhuetter i vores del af verden fra perioden 1780-1850 er lavet af et fåtal

e i slægtsforskningen?

Degnen i Græse, Dansk Skolemuseums logo

- vel næppe mere end godt en snes - professionelle silhuetmestre.

SIGNATURER OG DATERING

De fleste silhuetter - også de professionelle - er usignede. Alligevel er det i mange tilfælde muligt at identificere mesteren. De enkelte udøvere havde nemlig hver deres specielle små detaljer, f.eks. i afskæringen af brystsilhuetter, symbolske genstande, stereotype baggrunde, karakteristiske måder at afbilde bestemte kropsdetaljer o.s.v. Tilsammen kan man kalde disse karakteristiske detaljer for mesterens signatur.

De fleste silhuetter er desuden udaterede. Men da mange af de mest produktive mestre som nævnt var omrejsende, kan man ofte følge deres færden

igennem datidens aviser, hvori de annoncerede deres komme og anbefalede sig selv på det varmeste. Hvis man har en god formodning om, hvem der har lavet en silhuet, og hvor den er lavet, er der altså en chance for at datere den ved at følge med i datidens aviser.

I en artikel som denne vil det føre for vidt at beskrive alle de store mestre. I det følgende vil jeg derfor koncentrere mig om den silhuetmester, som jeg kender bedst, og som også var den mest produktive af dem alle.

PREMIERSILHOUETTEUR SCHMITZ

Franz Liborius Schmitz blev født nær Bonn ca. 1762 og døde i Danmark i 1827. Han var bogtrykker af uddannelse, men ernærede sig som omrej-

sende silhuetmester, først i Tyskland, men fra 1803 i Danmark og Norge. Schmitz rejste overalt i Danmark og var som regel flere gange i de samme byer. I Norge var han så langt nordpå som Trondhjem, måske endnu længere. Han annoncerede som regel sin ankomst med en annonce i den lokale avis, f.eks.: "Franz Schmitz, fra Bonn, anbefaler sig alle og enhver, som ønske deres Silhouetter udskaarne paa den hurtigste og meest lignende Maade. Prisen er 16 Skilling for et Par Brystbilleder og 1 Mk. 8 Sk. i fuld Positur. Han tilbyder sig paa Forlangende at opvarte enhver hiemme og opholder sig kun kort Tiid her."

OGSÅ FOR MENIGMAND

De simpleste silhuetter har altså kostet under en dagløn. Familieportrætterne

Skipper N.W. Storm med familie, Assens 1815-16

selvfølgelig noget mere, men Schmitz' silhuetter var til at betale, også for almindelige mennesker, og det afspejler sig i det store antal, som han har lavet. Schmitz brugte ikke mekaniske hjælpemidler, men praktiserede frihåndsklip, endda med venstre hånd, hvad han selv pralede med.

De kendteste af Schmitz' værker er hans gruppeportrætter - af ham selv kaldet familiestykker - som ofte er stil sikre og velkomponerede. Det er også disse, som rummer flest informationer. Schmitz' silhuetter bærer let genkendelige signaturer. Et af de tydeligste tegn er de små, nærmest dansende, fødder på helfigurer af børnene. Damerne udstyrede han med nydelige runde bryster, mens mændene fik et tydeligt knæk i ryggen og som regel en velvoksen mave. De mest veludstyrede af hans familiestykker rummer en overdådighed af detaljer med træer, fugle, måske et

hus i den ene side og lokale kendetegn i baggrunden, for ikke at tale om den malede blå himmel, som forneden glider over i det orange, næsten som en midsommerhimmel omkring midnat. Portrættet ovenfor af skipperfamilien i Assens er typisk for Schmitz, men ikke blandt de mest overdådige.

I det følgende vil jeg med et par silhuetter fra Franz Schmitz' hånd vise lidt flere af hans signaturer og illustrere min påstand om, at silhuetterne rummer flere informationer, end vi umiddelbart tror. Jeg vil starte med at påvise en (sikkert bevidst) mistolkning. Derefter vil jeg beskrive en egentlig identifikation.

EN FORTOLKNING

Indledningen til denne artikel prydes af Dansk Skolemuseums logo, måske Danmarks mest kendte silhuett. Den viser ifølge museets hjemmeside degnen i Græse Peder Rugaard i dennes skole-

stue med tre skoledrenge. Beskrivelsen passer smukt med skolemuseets anvendelse, men skinnet bedrager. Silhuetten viser ikke nogen undervisningssituation, og der er ikke tale om tre vilkårlige elever, men om degnens sønner. Det er ikke nogen uvigtig pointe. For silhuetten er en del af et større portræt, som viser degnen, hans anden hustru og deres fælles børn.

Portrættet er udført af Franz Liborius Schmitz o. 1817-18 og udviser nogle bestemte stilelementer, som han ofte fulgte:

Husbond og hustru afbildes på hver sin side af børnene med front mod hinanden, og husbonden afbildes i en situation, som er karakteristisk for hans stilling. Hvis han var bager, ville han have et brød under armen, og en skipper ville bære en søkikkert som skipper Storm ovenfor. Børnenes rekvisitter - i hvert fald for de større børns vedkommende - viser ofte faderens bestemmelse med dem.

Vi kan altså se, at faderen er degn og skolelærer, at den ældste datter skal beskæftige sig med huslige sysler, og at sønnerne skal holdes til bogen. Det er sandsynligt, at sønnerne har gået i skole hos faderen, men det kan egentlig ikke læses af silhuetten. Ældste søn, Daniel Eiler Rugaard, kunne f.eks. lige så godt have gået i latinskole, hvis det ikke havde været, fordi han kun var 11-12 år, da portrættet blev fremstillet. Men faderens bestemmelse med ham blev opfyldt, for også han blev lærer, endda seminarieuddannet.

Jeg ønsker ikke med denne beskrivelse at klandre Dansk Skolemuseum for dets anvendelse af silhuetten. Hensigten

Degnen i Græse Peder Andersen Rugaards familieportræt

helliger absolut midlet i museets tilfælde. Mit ærinde er alene en påvisning af, at silhuetten faktisk indeholder flere og andre informationer end dem, som museet giver os.

EN IDENTIFIKATION

Dette familieportræt (næste side) forestiller foged i Sunnmøre Andreas Landmark med familie. Det er gengivet i bogen "Stamtavle over en norsk slekt Landmark", udarbejdet af A. Landmark, Christiania 1929. Underteksten lyder 'Foged Andreas Landmark med hustru Jakobine, f. Wind og tre børn'. Silhuetten er iøvrigt udateret og usigneret.

Lad os starte med at fastslå, hvem der er mester for silhuetten. Denne er givetvis klippet af Franz Liborius Schmitz. Kompositionen er enkel, men dog typisk for Schmitz. Og stilelementerne, de små fødder, de runde bryster, knækket i mandens og drengenes ryg, baggrunden med lidt lokalkolorit - her det kuperede Ålesund eller Borgund med en kirke i midten - og andre små kendetegn viser, at Schmitz er mesteren. Han var flere gange i Norge mellem 1803 og 1814.

FAMILIEN LANDMARK

Familien bestod af følgende medlemmer:

Foged Andreas Landmark (1769-1839)
Hans hustru Jakobine Caroline f. Wind (1773-1833)

Hendes datter af første ægteskab Anne Henriikka (f. ca. 1793).

Desuden følgende fælles børn: Andrea Nordløw Landmark (1798- 1891), Karen Marie Landmark (1800-1833), Nils Wind Landmark (1802-1841), Petrine Wessel Wind Landmark (1804-1887), Johan Daniel Stub Landmark (1806-1860), Andreas Landmark (1808-1887), Jakobine Caroline Staboe Landmark (1809-1894) og Barbara Henrikke Landmark (1814-1814). Hertil kommer en nevø af fogeden, Michael Angell Landmark (1798-1883), som blev opdraget i hjemmet.

Foged i Sunnmøre Andreas Landmark med familie

Hele familien er altså ikke med på billedet. Det kan få os til at spørge, om der overhovedet er tale om fogeden og hans familie. Dette usikkerhedsmoment kan måske fjernes ved at følge silhuettenes vej gennem fogedens efterslægt. Men lad os i det følgende forudsætte, at der virkelig er tale om foged Landmark.

HVEM ER MED PÅ SILHUETTEN?

Vi har et fixpunkt i drengen i midten. Schmitz havde det med at økonomisere med talentet, når det gjaldt børnene, som oftest blev afbildet noget stiliseret. Sammenlign f.eks. med drengen i midten af silhuetten fra Assens; han er ca. 6 år. Der er også en tydelig symbolik i, at faderen holder sin ældste søn til bogen. Heraf følger, at drengene i midten er Johan (1806-33) og Nils (1802-41). Vi ved desuden, at Schmitz er på rejse langs Norges kyst i 1812-14, og dermed er silhuetten dateret. De to piger/kvinder til venstre er afbildet nogenlunde ens, blot med enkelte forskelle markeret, f.eks. brysternes størrelse, kjoleud-

styr og det, at den ene står op med et håndarbejde, mens den anden sidder med en blomst (en ofte brugt rekvisit hos Schmitz). Der er altså markeret en vis, men ikke afgørende aldersforskel imellem dem. Og når man ved, at Schmitz oftest afbilder gifte kvinder med hovedbeklædning, må der være tale om døtrene Andrea på 15 år og Karen på 13.

Fra højre mod venstre forestiller silhuetten altså foged Landmark med børnene Nils, Johan, Karen og Andrea. Silhuetten er fra ca. 1813 og er klippet i Ålesund af Franz Liborius Schmitz.

Vi har således med et enkelt forbehold sandsynliggjort, hvem de portrætterede er, hvem der er mesteren, samt hvor og hvornår silhuetten er fremstillet.

FORSIGTIGHED TILRÅDES

Lad mig for resten mane til lidt forsigtighed, når man skal gætte personers alder på et familieportræt. Specielt i større byer kom silhuetterne ofte tilbage

efter nogle års forløb, og det hænder, at der ved den lejlighed er indsat nye familiemedlemmer i eksisterende gruppeportrætter. Jeg har også set mindst ét eksempel på, at enkeltportrætter af forskellig alder er forsøgt sat sammen til et familiestykke. Lidt forvirrende måske, men muligt at afsløre, hvis man undersøger silhuetternes færden og ved lidt om, hvordan han komponerer sine billeder.

De store mestre inspirerede også amatører i faget, og somme tider er lighederne slående. Men de større gruppeportrætter vil ofte ved deres komposition afsløre, hvem ophavsmanden er.

KONKLUSION

Når jeg overhovedet vover at udtale mig om silhuetter, er det ikke på basis af nogen dyb viden. Baggrunden og problemet er snarere, at vi - altså eftertiden - har tabt vigtig viden om disse kilder. Den viden bør vi genoprette.

Man kan ikke på basis af mine få undersøgelser konkludere, at silhuetter er en primærkilde i traditionel forstand, men de er samtidige, og de rummer ofte mere information, end man umiddelbart tror. Med en smule forhåndsviden, lidt research og en kende forsigtighed kan man ofte få en silhuet til at træde ud af anonymiteten.

Hvis denne artikel vil få nogen til at støve slægtens silhuetter af og se dem i nyt lys, så er mit mål nået.

NOGLE KILDER

Litteraturen om silhuetter er sparsom, måske fordi silhuetter i eftertiden er kommet i miskredit som kunstart. Men den findes:

"Silhouetteuren Franz Liborius

Schmitz i Norge", E. Lexow, Festskriftet Kunst og Kultur, Kristiania 1908, s. 158-176. (ej set)

"Silhuetter", Henrik Grevenor, Kristiania 1922.

"Berlingske Tidende's Silhouette-udstilling 1931", Louis Bobé, København 1931.

"Den lille Portrætkunst i Danmark siden 1750" under redaktion af Louis E. Grandjean og Albert Fabritius, Gyldendal, København 1949.

"Omkring nogle fynske silhuetter", Niels Oxenvad, Fynske Minder 1977, Odense 1978, s. 85-101.

"Silhuetter - Skygger på væggen", Jørgen Duus, Nyt Nordisk Forlag Arnold Busch, København 1998.

Specielt sidstnævnte bog er til stor hjælp, når man skal identificere silhuetter. Bogen er ikke skrevet med henblik på slægtsforskere, men Jørgen Duus formår at formidle sin store viden på en sådan måde, at bogen fremstår som et glimrende værktøj for den, som har silhuetter i slægten.

Norsk Folkemuseum (www.norskfolkemuseum.no) har en stor billedsamling på nettet, herunder mange silhuetter.

På min hjemmeside er der lidt yderligere materiale om silhuetter, herunder enkelte eksempler på andre silhuetmestres signaturer. Samme sted er også links til enkeltportrætter og større samlinger på internettet.

Tak til Dansk Skolemuseum (www.skolemuseum.dk), Michael G. Landmark, Johannes Storm-Olsen og Werner Brandstrup Andreassen for hjælp med fremskaffelse af kildemateriale til denne artikel.

De fælles mestre

Norge og Danmark deler mindst to af de store silhuetmestre.

Den første er **Boy Jensen Greve**, som kaldte sig kongelig silhuetør efter at have afbildet den danske kongefamilie. Han siges at have indført silhuetterne i Norge, hvor han var mindst to gange. Første gang var i 1788, og anden rejse afsluttedes i 1807. Greve malede mest sine silhuetter på glas. De kendetegnes ved meget lette og luftige detaljer omkring hår og klædedragter.

Den anden er **Franz Schmitz**, hvis silhuetter er emnet for denne artikel. Han var første gang i Norge fra 1803, hvor jeg har fundet ham i Kristiansand, Bergen, Trondheim og Drammen. I 1807 var han i Kristiania. På en senere rejse i 1812-14 var han bl.a. i Kristiania, Tønsberg, Mandal, Bergen, Ålesund (Borgund) og muligvis Kristiansund. Jeg har indikationer, men desværre ingen sikre tegn på, at han har været så langt nordpå som Helgeland. Lexow og Grevenor (se kildefortegnelsen) har beskrevet Schmitz' virke i Norge så indgående, at et tysk kunstnerleksikon i 1938 ligefrem kaldte ham "Norweg. Silhouettenkünstler". Et pudsigt særkende ved nogle af Schmitz' norske familiestykker er, at han i stedet for et hus anbragte en træklædt klippevæg i den ene side.

Grevenor hævdede i øvrigt, at importen af sort papir til Norge steg efter Boy Jensen Greves besøg, idet denne underviste elever. Påstanden er sikkert rigtig, men Greve klippede mig bekendt ikke selv i papir. Det gjorde derimod Schmitz, som tillige efterlod sig langt flere silhuetter.

Jan Tuxen

Hallvar Gråtopp - opprør

Finn Holden, Cand. philol. med historie hovedfag fra Universitetet i Oslo, tidligere lektor, studieinspektør, lærebokforfatter. Nå pensjonist med hovedinteresse lokalhistorie og slektshistorie. fholden@c2i.net

Det viktigste slektshistoriske problem en har i Drangedalsslekter, er knyttet til personen Halvor eller Hallvard Gråtopp. Tidlig ble navnet hans knyttet til Telemark og nærmere bestemt til gården Vrålstad i Tørdal, i dag del av Drangedal, men er det noe belegg for dette, annet enn et gammelt sagn? Vi vet at han har levd og at han opptrådte i 1438, men ingen kan i dag si med sikkerhet hvem han var, hvilken slekt han tilhørte, hva faren hans het, og hvor han kom fra. Han ble aldri benevnt med patronym, farens fornavn.

Slektsforskning er, som all annen forskning, kvalifisert gjetning basert på funn, kilder, kunnskap, som en fortolker, setter sammen og bygger sitt resonnement på. Vi må si fra når vi gjetter og når vi mener å vite. De resultatene en kommer fram til, skal en så legge fram til kritisk undersøkelse og etterprøving. Det nedenstående er et slikt resonnement.

"Herren Halvor" er blitt en sagnfigur i Drangedal. I bygdeboka om Drangedal av Olav Sannes er Halvor Gråtopp som gjorde oppstand i 1438, navngitt som Hallvard Torbjørnsson Roaldstad, storbonde på Vrålstad i Tørdal.

På gården Roaldstad, senere Vrålstad, kjenner vi til Torbjørn Hallvardsson, som i 1393 kjøpte gården Fiskevann, og en ny Torbjørn Hallvardsson, som i 1482 makeskiftet gården Sandvik. Men i tiden mellom de to gårdskjøpene har vi en lakune uten hovedperson. Det er én årsak til spekulasjonene om personene imellom, hvorav minst en må ha hett Hallvard.

En annen årsak er at heller ikke samtiden ser ut til å ha visst hvem Hallvard Gråtopp var. Gråtopp var et oppnavn som ble brukt om en mann, som aldri nevnes med sitt patronym, slik omtrent alle andre menn ble omtalt på den tid. Ludvig Daae tok spørsmålet opp i en artikkel i Historisk Tidsskrift i 1877. Han hevdet at Hallvard Gråtopp "muli-

gens" var den adelsmannen Hallvard Toresson som var med i opprøret til Amund Sigurdsson Bolt i 1436, og mente "at det ikke kunne omtvivles at Drangedal har været den historiske Halvard Graatops Hjembygd". En viktig årsak var også navnet "Gråtoppsslottet" om en bygdeborg i Drangedal.

Claus Krag finner ingen holdepunkter for at Hallvard var fra Vrålstad. Den gamle bygdeborgen ligger 15 km fra Vrålstad. Selv om kildene uttrykkelig sier at oppløpet begynte i Telemark, og at Gråtopp var leder, behøver ikke han selv ha vært telemarking. Derfor oppfatter han påstanden om at Hallvard Gråtopp kom fra Vrålstad, som ren gjetning. Hans konklusjon er at "Faktisk sier kildene hverken det ene eller det andre om hvor han kommer fra. Det vi kan slutte, er at Hallvard Gråtopp må ha hatt en tilknytning til Telemark."

"HERREN HALVOR"

Ettertiden har gitt Hallvard tittelen "Herren Halvor", og sagnene forteller at han eide gårder over hele Telemark. Uttrykket har i århundrer vært knyttet til en bestemt person med tilknytning til Vrålstad. Tittelen kan skyldes flere ting. Han kan ha vært en mektig storbonde i Tørdal, som eide gårder i mange bygder, eller han kan ha kommet til Vrålstad gjennom familietilknytning til en annen større slekt i Telemark. Det merkelige er at i en kiste på Vrålstad lå

det mange originaldokumenter fra tidsrommet 1336 til 1556, men ingen fra den tiden da "Herren Hallvard" bodde der.

GÅRDEN KLEVAR I SAUHERAD

Bonden på storgården Lindheim i Sauherad, Torleiv Saksabjørnsson, var sannsynligvis gift med Cecilia Ivarsdatter, datter av sysselmann Ivar Ogmundsson Rova, og hadde tre sønner vi vet om. Den eldste, Bjørn Torleivsson, arvet blant annet gårdene Lindheim og Klevar. Den neste sønnen, Ogmund Torleivsson, flyttet til Tjølling. Han fikk to sønner, som begge ble prest, sira Bjørn Ogmundsson og sira Tore (Torer) Ogmundsson. I 1397 ga Bjørn Torleivsson gården Klevar i Sauherad til sine "frendekoner", søstrene Gudrun og Margrete Hallvardsdøtre, som øyensynlig har levd sammen med de to prestene. Uttrykket "frendekoner" betyr at de var koner til frendene, slektningene, til Bjørn Torleivsson.

Det vanlige ved overdragelse av eiendom var at den gikk fra mann til mann. I tilfellet Klevar gikk gaven til to kvinner. Bakgrunnen kan godt ha vært både å sikre deres alderdom, å sikre deres avkom en eiendom og å unngå at gården ble gitt til en prest.

PRESTER OG FRILLEKONER

I høymiddelalderen skulle prestene leve i sølibat. Fra pave og erkebiskoper ble

sleder 1438

dette innskjerpet. Prestene skulle leve i seksuell renhet og samle seg om det ene fornødne, forholdet til Gud, og samtidig sikre at de kirkelige eiendommer ikke skulle forsvinne ved arv. Prester og lekmenn som levde med frille, ble bannlyst av kirken. Likevel var frillehold svært vanlig, "så mykje som halvparten av prestane har friller rundt år 1300".

Selv om prestenes brudd på sølibatet ble fordømt, måtte kirken forholde seg til virkeligheten. Det ble mangel på ektefødte menn til prestestillinger i kirken, slik at 1311 fikk erkebiskop Eiliv ordre av paven om å vigsle 40 prestesønner til prester.

Prestene ble opptatt av å sikre framtiden for sine barn med en frille. Flere diplomer viser at prester med slektningenes samtykke har tatt uektefødte barn opp i ætten slik at de arver som ektefødte, "ættleing".

KLEVAR TIL VRÅLSTAD

Sira Tore Ogmundsson var til stede i 1397 da "frendekonene" Gudrun og Margrete Hallvardsdøtre fikk Klevar. To år senere ble det skrevet et nytt dokument der lagmannen og tre navngitte menn bekrefter at gavebrevet fra 1397 er rett. Kan dette være fordi vitneprovet fra sira Tore i 1397 ikke var godt nok siden han var part i saken som "gift med" en av Hallvardsdøtrene og mulig far til arvingen til Klevar? En sønn av sira Tore Ogmundsson og en av Hallvardsdøtrene som blir godtatt som arving i slekten, virker ikke urimelig. Hallvard Toresson kan være denne arvingen, både til Klevar og til Vrålstad.

Senere hører vi ikke mer om Klevar før Hallvard Torbjørnsson på Vrålstad sel-

ger Klevar i 1535 til Rolleiv Torsteinsson på Lindheim i Sauherad. Ætten på Vrålstad kan ha eid Klevar i hele denne perioden.

En annen mulig forklaring er at storbøndene på Vrålstad, Torbjørn Hallvardsson eller sønnen Hallvard, kan ha kjøpt Klevar tidligere, for å selge den igjen i 1535. Begge kjøpte og solgte flere gårder (se Vrålstadætten). Men i dag kan vi ikke utelukke noen av forklaringene.

OPPSTANDEN 1438

I 1434 gjorde det svenske riksrådet opprør mot Danmark i Kalmarunionen. Opprøret spredte seg til Sør-Norge. "Fremst i fylkingen stod bønder og lavalde menn, det befolkningssjiktet som tidligere hadde vært kongemaktens beste støtter i bygdesamfunnet. (...) Det var særlig de nye skattepåleggene og futenes fremferd bøndene reagerte mot. De nye påleggene var ikke hjemlet verken i lov eller sedvane." Dette opprøret, som ble ledet av Amund Sigurdsson Bolt, førte til at riksrådet gikk med på mange av opprørernes krav. Et brev ble satt opp og undertegnet.

En av lavalde mennene blant opprørerne som satte sitt segl på brevet, er Hallvard Toresson, et segl med en halv lilje. Den halve liljen er brukt i våpenmerket til ætten Bolt. Kanskje heraldikken kan gi oss svar på hvem Hallvard Toresson var.

Bøndene var fortsatt ikke fornøyd. Det meste av jorda i Telemark var bondeie, og mye var samlet på få hender. Den eneste utveien misnøyd bønder hadde, var opprør. Opprørene i 1430-årene begrenset seg til Østlandet fordi

høvedsmannen på Akershus og fogdene på Østlandet gikk hardest fram med innkreving av skatter og særskatter.

Tidlig på sommeren 1438 samlet bønder i Telemark seg. De red østover mot fogdegårder ved Skien og på Brunla, bevæpnet med spyd, øks eller sverd og kniv, noen med brynje, hjelm og pil og bue. Bøndene plyndret og brente hos Sigrid Galle, enken etter lensherren i Brunla len, Markvad Bukk. Sønnen, høvedsmann på Akershus Olav Bukk, skrev 27. april 1439 at allmuen var blitt "storlig sveket og forrådt av Hallvard Gråtopp og hans medfølgere". Han skrev om oppstanden at de "røvet både kirker og min nådige herre konges allmue, slo og grep dannemenn og truet lærde og leke, så vel rike som fattige, så vel kvinner som menn". Kildene nevner ikke noe om falne eller drepte, men om ran, rov og plyndring.

TIENDETAKET OG TELEMARKE

Tiendetaket ble fra slutten av middelalderen til 1600-tallet brukt som betegnelse på området Grenland, fordi bøndene betalte tiende av avlingen. De øvrige bygdene i Telemark ble kalt Skattlandet, fordi de ikke ga vanlig tiende. Skillet her er viktig i 1438. Oslo bispedømme og Gjerpen prosti omfattet hele Tiendetaket og noen bygder i Skattlandet, det historiske Telemark, nemlig Tørdal, Kviteseid, Nissedal, Fyresdal og Mo.

STRAFFENE

Noen ledere måtte punge ut med tunge bøter, en måtte betale med en gård, 20 mark i penger, seks pund malt og fem naut, en annen 60 mark i penger. Bøndene ble kollektivt avstraffet, enten de var med i oppstanden eller satt hjemme.

Oslobispen, Jens Jacobsen, skrev 3. mars 1339 et brev til prestene i Gjerpen prosti, "både i Tiendtaket og i Telemark". De skulle hjelpe med å erstatte skaden som var gjort hos Olav Bukk og moren og få allmuen til å betale boten, både "soknemenn som fulgte og var med Hallvard Gråtopp og de som var hjemme". Bispen truet med bann de som ikke betalte.

I de tre skipreidene Bamble, Gjerpen og Ulefoss lovet folk å betale etter at brevet fra biskopen var lest opp i kirken, men ikke i resten av Gjerpen prosti, det vil si Lindheim skipreide og de fem bygdene i Telemark. Dette førte til at prosten i Gjerpen, Hjarrand Thoraldsson, skrev 23. mars 1339 et brev til alle "som bygger og bor i Telemark, så vidt som Oslo bispedømme tilhører". De skal "gi Olav Bukk, hans mor og søster en ku eller fire huder eller to gilde, gode mårskinn eller to gode gaupeskin, både rik og fattig, ung og gammel, så vel den som hjemme satt som med Gråtopp løp". Han henviser til at folk i Gjerpen, Bamble og Ulefoss skipreider har lovet å betale, og fortsetter: "de synes alle sammen å ha nytt vondt av dere i denne saken, for dere var de første som løpet begynte og som all striden er kommet fra."

KONKLUSJON

Både Olav Bukk, biskopen og prosten peker ut Hallvard Gråtopp som den viktigste leder for oppstanden. Prostens formulering synes å være klar: Han skrev til bøndene i de bygdene i Telemark som hørte til Gjerpen prosti, og sa at oppløpet hadde begynt der. Da er det overveiende sannsynlig at Hallvard har kommet fra en av disse bygdene. Vrålstad ligger i Tørdal, en av bygdene i det historiske Telemark.

Bøndene i Lindheim skipreide hadde heller ikke lovet å betale boten. Det åpner for at Hallvard Gråtopp kan være Hallvard Toresson med slekt både på Lindheim og i Tørdal. Deltakelse i kretsen rundt Amund Sigurdsson Bolt 1436 kan ha gitt Hallvard Toresson posisjon til å bli øverste leder av oppstanden to år senere.

Lederen Hallvard Gråtoppes skjebne er uklar. Hvis han hadde overlevd oppstanden, skulle han også ha blitt straffet. Hvis han hadde falt, ville det vært naturlig at slekten var blitt straffet. Men kildene forteller ikke noe om dette. Dette kan skyldes at myndighetene ikke visste hvem han var. Hallvard Gråtopp dukker opp, opptre i 1438 og forsvinner uten at vi får rede på hvem han er.

Sagnet i Drangedal går ut på at han kom til(bake til) Vrålstad og strevde aktivt mot myndighetenes forsøk på å ta ham. Senere skal han ha oppnådd et forlik, eiendommene hans ble ikke inndratt. Men dette har vi ikke bekreftet i kildene. Etter sagnet ble han sittende på sin gård, døde der og ble begravd der.

VRÅLSTADÆTTEN

Knyttet til Vrålstadætten er en hel serie med offentlige diplomer på kjøp og salg av gårder, til og med 1397, og fra og med 1482. Disse diplomene ble funnet i en gammel kiste på gården Vrålstad, som ble kalt "Herren Halvors kiste".

(Se rammen under.)

Hallvard på Roaldstad	delte gården på 1200-tallet	
Olav og Aslak	pilegrimsattest 1336	DN IV 194
Olav g. m. Signe	arvesak 1341	DN IV 223
Hallvard Olavsson	kjøpte Nedre Roaldstad 1378	DN III 415
Torbjørn Hallvardsson	kjøpte gården Fiskevann 1393	DN VII 335
<i>Vrålstadhypotesen</i>		
Hallvard Torbjørnsson Gråtopp	<i>Lindheimhypotesen</i>	
	Margrete Hallvardsdatter g.m. sira Tore	
	fikk Klevar 1397	DN X 75
	Hallvard Toresson Gråtopp	
Torbjørn Hallvardsson	makeskiftet Sandvik 1482	DN VII 490
	kjøpte Skreland 1502	DN IX 531
Hallvard Torbjørnsson	betalte drapsbot 1511	DN X 29
	kjøpte Djupedal 1515	DN VII 531
	solgte Klevar 1535	DN XXI 612
	kjøpte Uvdal 1536	DN VII 780
	kjøpte part i Sandvik 1556	DN VIII 830
<i>Sannes</i>		
Torbjørn Hallvardsson	<i>Henneseid</i>	
Aslaug Roaldstad g.m. Jørgen	Torbjørn Hallvardsson g. m. Aslaug	
	Liv Torbjørnsdatter g. m. Jørgen Ljødastad	
	Torbjørn Jørgensson Vrålstad 1584-1664	

Dette er et utkast til et kapittel i en slekthistorie jeg skal utgi neste år for min mors aner. Hun ble født Torborg Holte i Drangedal, og de fleste anene hennes er fra Drangedal og de tilstøtende kommuner. Ordet utkast kommer av at jeg regner med at kapitlet vil høste motbør, som jeg vil ta hensyn til i aneboka.

KILDER:

Bygdebok for Sauherad, bind III, s. 868-871, bind IV, s. 97-102.

Cappelens Norgeshistorie, Oslo 1977, bind 4, s. 359, 366.

Daae, Ludvig: Historisk Tidsskrift bind 4, 1877.

Hedem, A. E.: Roaldstadætten i Tørdal inntil 1550, Slekthist. Tidsskr. XVI/236.

Henneseid, Stian: Hallvard Gråtopp og bondeopprøret 1438, Drangedal kommune 1988.

Holtan, Inger: Ekteskap, frillelevnad og hor i norsk høgmellomalder, Oslo 1996.

Kirkeby, Birger: Hallvard Gråtopp frå Lindheim Skipreide, Sauherad Historielag.

Koht, Halvdan: Norsk bondereising, Oslo 1926.

Krag, Claus: Gjensyn med Hallvard Gråtopp. Telemark Historielags tidsskrift nr. 9, 1988.

Norsk historisk leksikon, Oslo 1999.

Sandaaker, Odd: Kviteseidkyrkja i eldste tid, Telemark Historielags årsskrift nr. 7, 1986. Sannes, Olav: Drangedal med Tørdal, Drangedal 1924, s. 307-311, 690.

Steen, Sverre: Halvard Gråtopp, Norsk biografisk leksikon bind V, Oslo 1931.

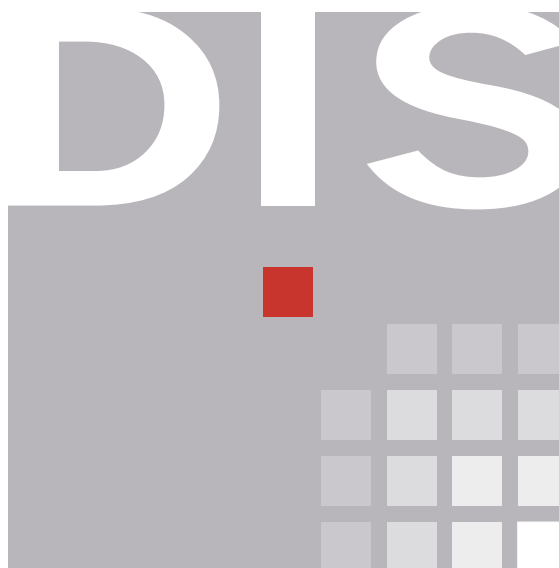
Thorstensen, Thor A.: Hallvard Gråtopp, en hypotese, Slekthist. Tidsskr. XXX/321.

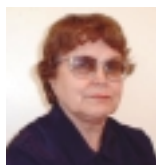
Ivrige DIS-medlemmer som kilderegistrerer i DIS-Hordaland

DIS-Hordaland arrangerte i høst kilderegistreringskurs for sine medlemmer i samarbeid med Statsarkivet i Bergen. Det var meget stor rift om å få komme med. I Hordaland er det svært mange som kilderegistrerer, og det skyldes både at styret i DIS-Hordaland har vært svært aktive når det gjelder å engasjere medlemmene, og at laget har et utrolig godt samarbeid med Statsarkivet i Bergen.

Statsarkivar i Bergen, Yngve Nedrebø, samt de to unge medarbeiderne i Digitalarkivet, Anette Skogseth Clausen og Bente Kopperdal, hadde lagt opp kurset som ga et godt innblikk i hva som kreves av den som registrerer kilder.

De informerte også om at Jan Oldervoll ved Historisk institutt/Digitalarkivet har laget et konverteringsprogram som gjør at man nå skal kunne søke på et navn i Digitalarkivet og derved få opp alle begivenhetene som er registrert knyttet til dette navnet. Deretter kan man gå inn på hver enkelt begivenhet. Denne søkemuligheten vil bli klar ganske snart.

Norunn Klettum, har drevet med slektsforskning i over 30 år, er utdannet lærer og har de siste ti årene jobbet i voksenopplæringen. Hun er leder for Mormonslektsenteret i Oslo klettum@online.no

På alle arkiver vil det være mer eller mindre kjente arkiver oppbevart. Du kan aldri spørre for mye, så spør om ditt Lokalarkiv, Kommunearkiv, Byarkiv eller Statsarkiv oppbevarer arkiver som omfatter noe av interesse for mennesker som lever eller har levd i ditt område. For en del år siden oppdaget jeg en liten "gullgrube" som omhandlet menneskene som levde i Kristiania/Oslo.

Vi har alle erfart at gamle kirkebøker kan være svært vanskelig å tyde. La meg nå fortelle om en ildsjel som levde på 1700- og 1800-tallet.

GUSTAV WESSEL

Han var født i Solum i Telemark i 1850 og var kontorist i Oslo Helseråd. Han var filologisk kandidat, og hans store hobby var slektsforskning. Da han syntes at de gamle kirkebøkene for Oslo var vanskelige å lese for vanlige mennesker, begynte han å skrive av Oslo Domkirkes tre eldste kirkebøker for Christiania. De dekker tiden 1648 - 1806. Dette materialet dekker geografisk bare det som på den tiden var byens menighet.

Det dekker altså ikke Aker, forsteder som Grünerløkka, Grønland og Gamlebyen eller den militære menigheten Garnisonskirken.

Han ikke bare skrev av kirkebøkene, men han laget også et navnregister, hvor alle innføringene er sortert på både fornavn og etternavn. I registeret viser det til et løpenummer hvor du finner innføringen i avskriftboken.

HVA SKREV HAN AV?

Ved dåpsinnførselen skrev han av navn og dato og foreldre, men ikke faddere. Ved vielsen skrev han av de som ble viet, med navn og dato, men ikke forlovere.

588. No. 941.
10th. 1937.

Muller's Krautkornig, E. Blücher 235. 6786. Ginning 10th. 1937. Enik 2539.
Julius Morici 344. 3766. 1006. Enik 4450.
Wagner's Krautkornig, W. Thaler 23. 575. 752. Jochims Marus 4022.
Enik 6087. Hagmann's Krautkornig, J. H. G. Schenk 2631.
Enik 2027. Enik 1472. 6111.
Julius Blücher, E. Blücher 2061. 657. Enik 1472. 1472.
Enik 2687. Enik 2499. 6723.
Enik 2932. Enik 900.
Enik 3290. Enik 2912.
Enik 5752. 5214. Enik 3499.
Enik 2061. Enik 6881.
Enik 1042. 5401. Enik 676. 880. 1444.
Enik 1042. 1259. 2308. 5676. Enik 2389.
Enik 5776. Enik 4195.
Enik 1259. 5639. Enik 4195.
Enik 6815. Enik 6881.
Enik 16. Enik 8772.
Enik 16. Enik 1465. 5776.
Enik 16. Enik 189. 4806.
Enik 16. Enik 701. 861. 1151.
Enik 16. Enik 1465. 2403.
Enik 16. Enik 388. 968. 4942.
Enik 16. Enik 701. 3095.
Enik 16. Enik 1171. 5369.
Enik 16. Enik 861. 5247.
Enik 16. Enik 1442. 5789.

Eks 1

1794.
 189 ¹⁷⁹⁶ ~~1797~~ ¹⁷⁹⁶ Kierimp: Olav Røn, Margareta Kierimp, Christian August f 8/6.
 190 " Hammestad Hans Wefel, Kristina Elisabeth Wefel: Karin f 25/5.
 191 ^{21/6} Smittes Ole Furum, Karin Hansd: 1. Lars } f 14/6.
 192 " " " " " " " " 3. Anna }
 193. ^{24/6} And. Lapp, Ali Pihl, Anna Catharina Kauru: Abraham f 14/6.
 194 ^{30/6} And. Lapp, Anna Catharina Kauru: Jens f 23/6.
 195 ^{1/7} " " Niels Johan Røn, Kristina Stiller: Ali Christian f 18 des 17.
 196 " Peres Erik Røn, Karin Margareta Felling: Jakob f 23/6.
 197 ^{2/7} Pantmager Jens Jensen, Anders Mathias Røn: Jens f 23/6.
 198 ^{7/7} Peres Hans Røn, Anna Catharina Røn: Haller: Ali f 27/6.
 199 ^{12/7} Anders Jacob Røn, Elisabeth Røn: Anders f 14/7.
 200 ^{15/7} Smittes: Niels Rynning, Fru Anne Kristine Hansd: Regine f 17.
 201. ^{18/7} Peres Jakob Røn, Regine Røn: Ellen Røn f 5/7.
 202 ^{20/7} Thomas Røn, Regine Røn: Ellen Røn f 12/7.
 203. ^{30/7} Anders Røn, Anna Røn: Hans f 22/7.

Eks 2

Ved begravelsen skrev han av navn og dato

Han skrev også av Public Absolverede

HVA BESTÅR ARKIVET AV?

Det fysiske arkivet består av seks håndskrevne og innbundne bøker. Tre av bøkene inneholder avskriften, og tre inneholder register som viser til avskriftboken.

Registerbøkene er i omfang mer omfattende enn avskriftbøkene. Det kommer av at han førte personene inn i registeret alfabetisk, både på fornavn og etternavn. Overalt er det henvist til løpenummeret som viser til avskriftbøkene. Det er enkelt å bruke, men håndskriften varierer litt.

LA MEG VISE ET EKSEMPEL PÅ HVORDAN ET SØK KAN VÆRE.

Jeg har en formor som het Regine Rynning og finner fram Wessels regis-

terbøker. Under Rynning ser jeg mange interessante personer, som senere viser seg å være fra 'min' slekt.

Nedover i spalten finner jeg en Regine med et løpenummer 900.

EKS.1

Jeg går så til Avskriftbøkene og slår opp på løpenummeret 900. Der finner jeg når Regine er født, foreldrene og farens yrke.

Snedker Niels Rynning og fru Anne Kristine Hansd: Regine f. 6/7 1794

EKS.2

Jeg går så tilbake til Registerboken og ser at over Regine står det to navn, som jeg nå kjenner igjen:

Niels Andersen Rynning og A.K.Hansd. Der vises det til fire løpenumre 900 - 1472 - 2490 - 6723. Og ved hjelp av de henvisningene finner jeg ut når de giftet

seg, og at de fikk flere barn.

Wessels Avskrifter er en sekundærkilde, så senere går jeg til de opprinnelige kirkebøkene for Oslo Domkirke og får bekreftet opplysningene fra primærkilden, samt får skrevet ned det Wessel ikke har tatt med; slik som faddere o.a. Da jeg ved hjelp av Wessels arkiv har fått datoene for de forskjellige handlingene, er det en lett sak å slå opp i kirkeboken.

OPPSUMMERING:

- Wessels avskrifter dekker tiden 1648 - 1806 fra Christiania By.
- Navneregisteret gjør at de er lette å bruke
- Avskriftene og registeret er håndskrevne og innbundet i bøker
- Bøkene er filmet
- Arkivet oppbevares i Oslo byarkiv

Mørkerommet inn i data

Knut Winje, 60 år født i Oslo, bosatt på Bygdø utenfor Oslo. Utdannet bildedesigner og fotograf. Begynte som avisfotograf og har arbeidet med grafisk design og reklame i 40 år. Utdannet fra Sonans IT-Designskolen og IGM - Institutt for Grafiske Medier. Er AEC sertifisert i Adobe Photoshop 6.0. sd-foto@disnorge.no

De fleste av oss har opplevd datamaskinen på godt og vondt. Når dette vidunderet og alt det tekniske utstyret som hører til, først er her, kan vi like godt se hva vi, altså du og jeg, kan få ut av dette. Vi kan glede oss over, at det ved riktig bruk, gir det oss enestående muligheter til å behandle våre tradisjonelle bilder og fotografier, vi er ikke i samme grad som før tvungnet til å gå veien om fotobutikken for å få kopiert, forstørret eller det som er kostbart: Forandre på bildene våre.

De fleste av oss ønsker nok et program hvor **du** har kontrollen over bildet og ikke omvendt, og det er nettopp dette du kan i Photoshop. Her kan vi forandre på bildene, de som er undereksponerte og "oppgitte" etter at vi fikk dem fra fotobutikken.

Som fotografer flest får man ofte med noe som ikke var ønskelig, eller noe man ikke ser før man får papirversjonen. Da kommer kommentaren: *hadde jeg bare ventet et sekund til før jeg tok bildet.* Eller var det kanskje omvendt? Situasjonene er mange og svært uventede for en fotograf.

Ute i dette store havet av bildematerialet finnes også de bildene som er av mer historisk interesse for hver enkelt. Det er bilder man ønsker satt inn i et slektsprogram, eller gamle falmede bilder som er misfarget, sprukket, brettet og kanskje til og med en ring etter en kaffekopp eller det mangler et hjørne.

Alt dette og mer til er det nå håp for. Mye har også skjedd med filmtyper, farger, og filmhastighet. I en periode var det svært så vanlig å ta bilder med dia-positiv film, og man fikk et flott resultat hvor lysbildene kom frem på et stort lerret, men først skulle det rigges til en fremviser, alt lys ble slukket i stuen, man benket seg til, og det hele ble opplevet som en stor aften. Dette hadde jo den ulempen at det var mye som skulle ordnes, hver gang man bare skulle ta en titt

på et eneste bilde. Årene gikk og så oppdager man at katastrofen er bortimot total.

Tar man frem disse bildene som har ligget og støvet ned på loftet, ser man at fargene jo avgjort ikke er slik de en gang var, og nå nytter det ikke å gå til fotoforretningen og be om litt fornyelsesprosess på de gamle uerstattelige bildene.

Ved nærmere ettersyn var filmoverflaten full av riper, men bilder man møysommelig hadde montert i rammer med en liten glassplate på hver side, ja de var garantert bra. Men etter at bildene igjen ser dagens lys, oppdager man å se falmede eller glørete farger, og ofte filmoverflater med en masse rare små sorte prikker på.

Fortvil ikke, fremdeles er det et håp også for disse oppgitte eksemplarene, selv om de ligger langt nede på redningsstatistikken.

Hvis dette høres interessant ut, kan du trygt lese videre.

Med et godt bildeprogram kan man i dag faktisk "gå inn i sitt eget digitale mørkerom".

Dette kommer også til å handle om å restaurere gamle bilder.

GRUNNLEGGENDE FUNKSJONER

Det å arbeide effektivt med et program forutsetter at man kjenner til hvilke muligheter som ligger i dette, og lærer hvordan de viktigste verktøyene fungerer.

Det programmet som er størst og som gir oss alle de raffinerte detaljene som mange bare drømmer om, ja det er Photoshop.

Dette er et meget stort program, noe som derfor mange vil oppleve som vanskelig, men til dette vil jeg si at her som i alle andre program kan man bruke det man selv synes man har behov for, altså det grunnleggende. Så får man ta resten etter som lysten og nysgjerrigheten melder seg.

Når den første bakken oppover i lærekurven er forsert, er det bare opp til tiden og fantasien som begrenser.

LITT HISTORIE

Den aller første versjonen av programmet Photoshop ble markedsført under navnet BarneyScan. Som navnet tilsier, var dette et program utviklet for en skanner, men Adobe kjøpte programrettighetene og utviklet dette videre frem til det som ble Photoshop 3.0. I november 1996 slapp Adobe versjon 4.0. Dette ble så godt mottatt av markedet at Adobe valgte å utvikle dette konseptet videre, og slapp versjon 5.0 våren 1998, sent året etter kom 5.5.

maskinen

Versjon 6.0 som vi skal ta for oss, kom høsten 2000. I skrivende stund er også versjon 7.0 kommet på markedet, dette er en versjon hvor brukeren kjenner seg godt igjen med de fleste verktøy og funksjoner. Forandringene er ikke så store for den vanlige bruker, derfor skal vi ta for oss Photoshop 6.0. Programmet finnes i versjoner for Windows, Macintosh, UNIX for Sun Sparcstation og Silicon Graphics.

Vi skal gi en innføring i bruken steg for steg, vi skal ta for oss de vanlige spørsmålene du møter. Jeg kan garantere deg at det blir en del etter hvert, men jeg kan forsikre deg at du vil oppleve Photoshop som et meget spennende program som setter deg på prøve, men gir resultater du ikke trodde var mulig. Nå er det på tide du finner frem den skoesken du samlet de gamle bildene i, det var de du lovet deg selv å rydde i. Var det i fjor? Eller var det året før?

Slik har nok de fleste det.

Men først var det maskinen. Har du en PC med harddisk på ca. 20 Gb eller mer, prosessor på ca 800 MHz eller i den størelsen helst mer, og et internminne på 128 Mb, ja da er du godt i gang. Husk når du går inn i bildenes verden, kreves det mye mer av din PC, hvis du stort sett har arbeidet med tekst.

Har du ikke så stor maskin, ja da må du bare ta hensyn til dette, å behandle program og bildestoff etter hva du har til rådighet. Her kommer første råd: Husk å lagre ofte. Bli ikke så opptatt av arbeidet at du glemmer denne viktige biten, ofte har det skjedd at man må starte på nytt, og timers arbeid er bortkastet.

PROGRAMMET

For å forstå hvilke unike muligheter du har til disposisjon, skal vi først se på innholdet i programmet. Det første du møter i Photoshop, er verktøypaletten. Denne er inndelt i seksjoner, med avgrensede rammer, dette viser hvilke verktøy som er i samme gruppe, og har nøye sammenheng med hverandre.

Verktøypaletten innhold

Markering
Flytte
Lasso
Tryllestav
Beskjæring
Kniv
Male sprøyte
Blyant
Stempel
Historie pensel
Viskelær
Forløpning
Skarp - bløt
Mørk - Lys
Bildebanelverger
Teksteverktøy
Dypetse verktøy
Rektangel
Intern beskjedlapp
Fargemåler
Bildeforflytter verktøy
Forstørrelse - Forminsker

Paletten har 22 verktøy som er synlig, men under flere av disse ligger flere andre verktøy, dette betyr at du i alt har 44 verktøy til rådighet. Der hvor du har underliggende verktøy er dette markert med en liten pil i nedre høyre hjørne. Ved å holde venstre musetast nede på et slikt verktøy, vil du se de underliggende valgene du har. Ved å holde markøren stille over verktøyet ser du hvilke hurtigtaster du kan benytte når du har valgt et verktøy. Når du holder Alt-tasten nede når du klikker på et verktøy, vil dette skifte til et underliggende alternativ.

■	Rectangular Marquee Tool	M
○	Elliptical Marquee Tool	M
≡≡≡	Single Row Marquee Tool	
≡	Single Column Marquee Tool	

Markeringsverktøyene

○	Lasso Tool	L
■	Polygonal Lasso Tool	L
○	Magnetic Lasso Tool	L

Lassoverktøyene

■	Slice Tool	K
▶	Slice Select Tool	K

Kniv - skjære verktøyene

■	Paintbrush Tool	B
■	Pencil Tool	B

Blyant - malekost

■	Clone Stamp Tool	S
■	Pattern Stamp Tool	S

Stempelverktøy

■	History Brush Tool	Y
■	Art History Brush	Y

Historiepensel

■	Eraser Tool	E
■	Background Eraser Tool	E
■	Magic Eraser Tool	E

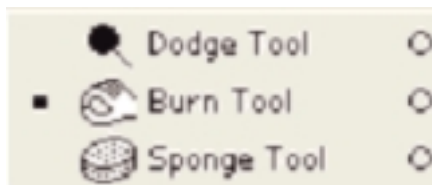
Viskelærverktøy

■	Gradient Tool	G
■	Paint Bucket Tool	G

Forløpningsverktøy

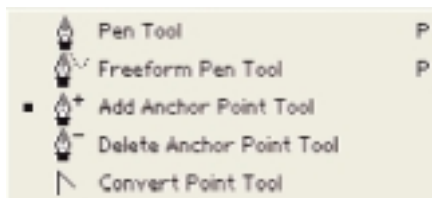
Skarp - Bløt verktøy

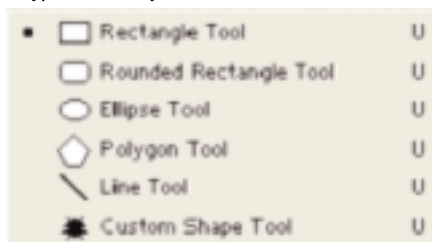
Mørk - Lys verktøy

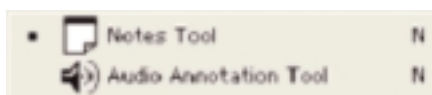
Flytteverktøy for markerte baner

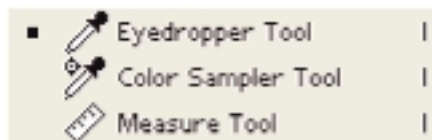
Dypetseverktøy

Rektangelverktøy

Internbeskjed verktøy

Fargemåler

De øvrige verktøyene er spesialverktøy som ligger utenfor vårt arbeidsområde.

NÅ ER VI KLARE FOR VÅRT FØRSTE FREMSTØT I BILDENES VERDEN

Åpne **fil** menyen og klikk **åpne**, velg **Mine dokumenter** og så mappen med riktig navn. Er du en av dem som har orden i mappestrukturen din, finner du selvfølgelig raskt det bildet du er på jakt etter, markerer eller klikker en gang på filen, klikk deretter på **åpne**, og du ser bildet på skjermen med det samme. Er du en av dem som har brukt en stor mappe til alt, bør du se for deg et oppryddingsarbeide. Del opp bildene i grupper, lag nye mapper med nye navn. Du må før eller senere ta dem ut av maskinen og lagre dem på CD, for å frigjøre plass til nye oppgaver. Husk at en harddisk som passerer 60 % forbrukt lager plass, begynner å arbeide litt saktere, og dette vil gradvis øke etter hvert som maskinen fylles opp.

Derfor: lag deg et nøye planlagt arkiv, du kan like godt venne deg til at inne i en datamaskin er det som utenfor, du kan betrakte maskinen din som et arkivskap med et visst antall skuffer.

Den øverste skuffen heter - Mine dokumenter - og er laget av fabrikken. I denne skuffen oppretter du dine mapper med navn og systematiserer disse på samme måte som i de kjente henge-mappene i de fysiske arkivene utenfor maskinen.

Når du har foretatt denne sortering og opprydding, er du klar for neste oppgave.

SKANNING

En god bildeskanner bør du nok skaffe deg, hvis du ikke allerede har en, dette er noe du trenger hvis du "bare" har papirversjon av et bilde du vil gjøre noe med. Prisen på dagens skannere er ikke lenger avskrekkende, og i tillegg har de faktisk blitt riktig gode også.

Årsmøtedatoer i DIS 2003

DIS-Aust-Agder	17 feb	DIS-Telemark	
DIS-Buskerud		DIS-Troms	12 feb
DIS-Finnmark	23 feb	DIS-Vest-Agder	4 mar
DIS-Haugaland	10 feb	DIS-Vestfold	25 feb
DIS-Hedmark	16 mar	DIS-Østfold	8 mar
DIS-Hordaland	19 feb	Se www.disnorge.no der det ikke er oppgitt dato.	
DIS-Møre og Romsdal		BROTHER'S KEEPER-ADRESSE	
DIS-Nord-Trøndelag	24 feb	Postadresse for oppgradering av Brother's Keeper falt ut i artikkelen i forrige nummer. Den er:	
DIS-Oppland	15 mar	Otto Jørgensen,	
DIS-Oslo/Akershus	5 mar	Badebakken 24, 0467 Oslo	
DIS-Rogaland	26 feb		
DIS-Salten Slektshistorielag	13 mar		
DIS-Sogn og Fjordane			
DIS-Sør-Trøndelag	6 feb		

Arkivenes dag 9. november 2002

av Knut Winje

Det var åpent hus fra kl 10.00 i Riksarkivet og arkivmagasinene denne dagen.

Hovedtemaet var omvisning i de store magasinene som ligger i fjellmassivet under bakken, der oppe ved Nordmarkas grense ved Sognsvann, nærmere bestemt Kringsjø, og der, langt der nede, etasje for etasje var det bygget formidable bok- og dokumentmagasiner så langt øye kunne rekke.

Det startet med omvisninger i grupper av 22 personer. Første start var kl. 10.00 og så gikk det slag i slag hvert kvarter utover dagen. En av omviserne arkivingeniør Jon Are Vøyen tok sin gruppe gjennom en omvisning som tok ca 45 minutter.

Tema for Arkivdagen 2002 var innvandrere. Nå høres dette kanskje ikke særlig spennende ut for oss vanlige mennesker, men det ble meget interessant etter hvert som omvisningen skred frem og presentasjonene av originaldokumenter og protokoller fra begynnelsen av det 1700 århundre ble studert av deltagerne i gruppen. Med omviser Jan Are Vøys kyndige bakgrunnshistorie av alt som ble presentert ble inntrykket av et Riksarkiv som en for mange kjedelig statistisk bastion med et grått første inntrykk for oss ukyndige, skiftet til stum beundring. Her ble det presentert alle slags sider med fargerike situasjoner for mennesker gjennom tidene.

Ved et av "stoppestedene" fikk vi historien om en svensk kvinne som på 1700 tallet fikk en bot på 9 riksdaler ved dom, for å ha slått en norsk dame etter å ha blitt mobbet. Årsak: fordi hun var svensk, NB! Ikke fordi hun hadde slått!

En annen kvinne ble mistenkt som svensk spion av samme grunn, uten at dette var blitt bevist, året var 1710. Mange var historiene om ulike urime-ligheter. Her kunne man finne et artistarkiv, religionsarkiv og mye annet.

Her var dokumentasjon om en hollandsk såpekoker som skrev brev til sin familie at han hadde det bra, en tysk hattemaker som betalte for en verdig begravelse, og vi kunne se designeres originalprotokoll fra Nøstetangens glassverk hvor man kunne se glasspoka-ler tegnet i 1765.

Etter mange hyllemeter og visninger havnet gruppen tilslutt 6 etasjer under bakken, og vi fikk se de store tunnelene som er sprengt ut i grunnfjellet dypt der nede.

En rask oppsummering av bygningsdata, viser at anlegget i dag rommer 148.000 hyllemeter arkiv og neste byggetrinn forprosjektering som starter allerede i 2003 vil øke denne kapasiteten til ca. 250.000 hyllemeter. I dag inneholder bygget i alt 18.879 kvadratmeter, hvorav 5.016 kvadratmeter er kontorer og administrasjon, mens 13.866 kvadratmeter ligger i fjell. Det er totalt fire etasjer over bakkeplan mens det er seks etasjer under bakkeplan.

Anleggets nye fløy og utvidelse vil etter all sannsynlighet blant annet inneholde et stort auditorium, egne møtesaler, utvidet administrasjonsfløy og egne avdelinger for materiell- og dokumenthåndtering, utover det som i dag eksisterer. Dette vil øke riksarkivets kapasitet, slik at dagens etterslep av innmeldt materiell som i dag ligger på 25 år kan kortes betraktelig ned.

Riksarkivets ASTA-avdeling

Konserverings- og registreringsavdelingen i ASTA-mottaket, seks etasjer under bakkenivå.

T.v: Kartarkivet. T.h: Kartlageret i fjellet under Riksarkivet.

Kongebrev av 1701

T.v: Fra utstillingen. Over: Tunnellgangene seks etasjer under bakkeplan.

Bruk av nyhetsgrupper p

Jan Eri
leder@disnorge.no

Tjenesten "nyhetsgrupper", også kalt "News", er en av de eldste Internett-fora for å kommunisere med andre med samme interesse. Likevel er nyhetsgruppene ofte ikke like godt kjent og utnyttet som epost- og nettleser-baserte diskusjonsfora. Denne artikkelen forsøker å forklare hvorfor du som slektsforsker vil ha nytte av nyhetsgrupper, og gir noen hint om hvordan du kan komme i gang.

HVA ER "NYHETSGRUPPER"?

Nyhetsgrupper er diskusjonsforum som til en viss grad kan sammenlignes med epost-lister (som f.eks. DIS-Norges liste "DISforum"). Men mens en epost bare kan leses av de den er adressert til, enten det er én eller mange, kan meldinger på åpne nyhetsgrupper leses og besvares av alle som vil. Man behøver ikke abonnere på samme måte som på epost-lister, der du får dine meldinger som vanlig epost rett i eget epost-program. For å lese meldinger på nyhetsgrupper bruker man gjerne et eget program som er laget for dette, og man velger selv om, når og eventuelt hvilke meldinger man vil laste ned for å lese. Hvis du ikke ønsker å lese meldinger fra nyhetsgrupper lar du kort og godt være å hente dem.

HVORFOR ER NYHETSGRUPPER INTERESSANT FOR DEG?

De fleste Internett leverandører distribuerer i størrelsesorden 20.000-30.000 nyhetsgrupper som omfatter alle mulige tema og hobbyer, deriblant slektsforskning. For tiden er det tre grupper som omhandler slektsforskning i Norge, og det finnes en rekke andre grupper som er interessante for deg som ønsker informasjon om forskning i andre land.

Dersom du har spørsmål om slektsforskning i Norge velger du enten nyhetsgruppen for etterlysninger, gruppen for dataspørsmål (IT) eller du bruker

diverse-gruppen for alt som ikke passer inn i en av de to første. Spørsmålene du poster kan leses av alle som leser den samme nyhetsgruppen, og de som ønsker kan besvare meldingen din. Også svarene blir selvsagt synlige for alle hvis de postes på nyhetsgruppen.

Det finnes tjenester som arkiverer gamle meldinger fra nyhetsgruppene slik at de er søkbare. Ved å søke kan du se om spørsmålet ditt er stilt tidligere, og kanskje ligger svaret og venter på deg. Du kan selv prøve på http://groups.google.com/advanced_group_search.

HVORDAN DELTA?

Det finnes et stort utvalg av program for å delta i nyhetsgrupper, de kalles gjerne "newsreadere". Noen av dem er:

Free Agent og Agent.

Disse programmene fra Forte er blant de mest utbredte nyhetsleserne for Windows. Free Agent er gratis, mens du får mer funksjonalitet i Agent mot registrering, koster ca 210,-. Hjemmeside på www.forteinc.com

Mozilla

Mozilla inneholder både nettleser, epost-program og nyhetsleser i samme program, er gratis og finnes for de fleste operativsystemer. Netscape 7 bygger på Mozilla, og de to programmene er nesten identiske. Hjemmeside på www.mozilla.org.

Outlook Express

Epost-programmet som følger med Windows kan også lese nyhetsgrupper. Detaljert beskrivelse av oppsett finner du bl.a. på www.online.no.

Via nettleseren

<http://groups.google.com/groups?group=no.fritid.slektsforskning>
<http://groups.google.com/>

NB: Legg spesielt merke til det siste alternativet. Hvis du bare sjelden bruker nyhetsgrupper, så kan du gjøre det ved hjelp av nettleseren din uten å installere ekstra programvare i det hele tatt. Gå til den øverste av de to lenkene og velg hvilken av de tre norske gruppene du vil delta i, og du er klar til å lese og skrive i nyhetsgruppen med en gang. Fra den andre lenken over kan du velge mellom alle tilgjengelige nyhetsgrupper

PROGRAM ER VALGT, HVA MÅ JEG VITE FOR Å KOMME I GANG?

For å komme i gang med en "newsreader" må du først vite hvilken server du vil lese fra, dvs en såkalt NNTP-server. Dette avhenger av hvilken Internett-leverandør du har, og flere av Internett-leverandørene er dessverre lite flinke til å informere om dette. Noen av de vanligste er news.online.no (Telenor), news1.c2i.net (Tele2) og news.eunet.no (EUnet).

Hvis du er så uheldig at din Internett-leverandør ikke tilbyr noen NNTP-ser-

På Internett

ver i det hele tatt så finnes det heldigvis noen servere som er tilgjengelig for alle, uansett Internett leverandør. *News.CIS.DFN.DE* er en av disse, du må registrere deg på <http://news.cis.dfn.de/> først og får da brukernavn og passord.

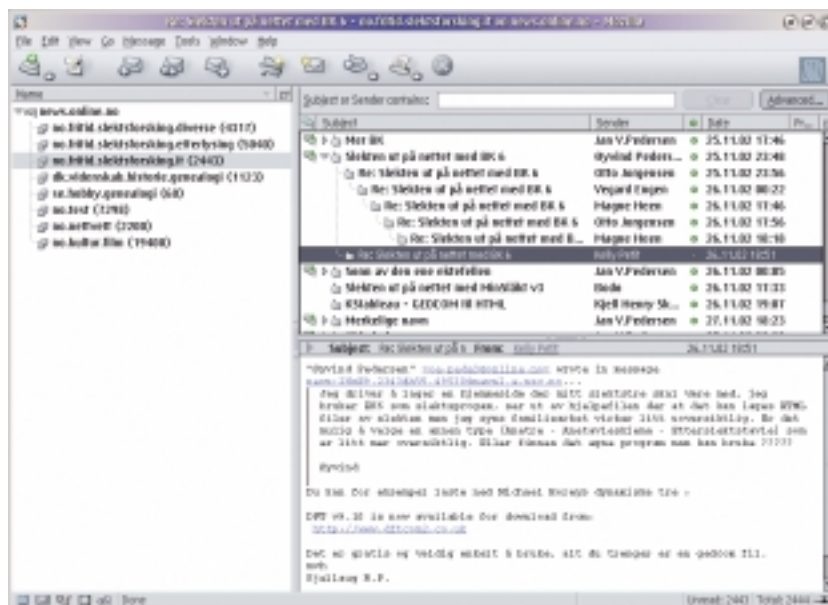
Når du installerer programmet ditt må du oppgi hvilken NNTP server du bruker, ditt eget navn og din epost adresse. Vanligvis må du også (slik at du kan sende kopier av meldingene dine via vanlig epost) angi hvilken SMTP server du bruker til å sende epost, dette er avhengig av din Internett leverandør. Det kan f.eks. være *smtp.online.no* (Telenor) eller *mail.c2i.net* (Tele2).

Deretter er du klar til å hente listen over de nyhetsgrupper som finnes på din server, dette kan ta en stund da listen oftest er svært lang. Så velger du hvilke nyhetsgrupper du er interessert i å følge ("subscribe") og til slutt henter du ned meldingsoverskriftene i disse gruppene.

Da skal programmet være klart til bruk, og det eneste du gjør til daglig er å hente ned nye meldingsoverskrifter. Ved å klikke på de meldingsoverskriftene du er interessert i henter du ned meldingene til din PC og kan lese og bevare dem. Med en "newsreader" kan man vanligvis arbeide "offline", det vil si at du kan lese meldinger og skrive svar uten å bruke tellerskritt. Bare når du henter og sender meldinger behøver du å være tilkoplek Internett.

ER DET MER DU BEHØVER Å VITE?

Det finnes ingen sentral ledelse for "Usenet", nettverket som distribuerer nyhetsgruppene, og det har derfor blitt omtalt som et "anarkistisk demokrati".

På nyhetsgruppene finnes det dermed heller ingen ankeinstans du kan gå til hvis noen begår overtramp, løsningen på ufine innlegg er derfor ofte å ignorere dem. Du kan også bruke filtre, ofte kalt "kill-filter" i nyhetsleseren for å unngå å se meldinger fra bestemte avsendere eller med bestemt innhold i overskrift.

Flere av de mest utbredte epost programmene er i stand til å lese nyhetsgrupper i tillegg til vanlig epost. Når man bruker et slikt program er det viktig å være bevisst på hvor man sender sine meldinger. Det kan jo være litt kjedelig å kringkaste sine intime betroelser verden rundt fordi man kom til å

*Figuren viser lesing av nyhetsgrupper med Mozilla. I listen i venstre vindu ser du hvilke nyhetsgrupper denne brukeren leser. I øverste vindu til høyre listes meldingene i nyhetsgruppen *no.fritid.slektsforskning.it*, og nederst til høyre vises en av meldingene i denne gruppen.*

adressere meldingen til en nyhetsgruppe i stedet for til en personlig epost adresse.

Noen eksempler på nyhetsgrupper som er spesielt interessante for norske slektsforskere finner du i tabellen nederst. Trenger du mere hjelp for å komme i gang? Send en melding på DISforum, eller til artikkelforfatteren.

NOEN NYHETSGRUPPER FOR SLEKTSFORSKERE

no.fritid.slektsforskning.etterlysing

Norsk slektsgruppe, etterlysning

no.fritid.slektsforskning.it

Norsk slektsgruppe, dataspørsmål

no.fritid.slektsforskning.diverse

Norsk slektsgruppe, diverse

dk.videnskab.historie.genealogi

Dansk slektsgruppe

se.hobby.genealogi

Svensk slektsgruppe

soc.genealogy.nordic

Nordisk slektsgruppe, engelskspråklig

FOR MER INFORMASJON OM NYHETSGRUPPER

www.newsreaders.com

www.usenet.no

Siri Resset, jobber med ulike IT-oppgaver ved avd for immunologi og transfusjonsmedisin ved St.Olavs Hospital i Trondheim. IT er blitt både levebrød og hobby. Har drevet med slektsgransking siden 93 og slekten kommer mest fra Gudbrandsdalen.
sd-data@disnorge.no

Når en har oppdatert Internet Explorer ved å installere Internet Explorer Service Pack 1 (SP1) eller Windows XP SP1, vil en kunne få problem med å åpne enkelte epostvedlegg. Begge oppdateringene inneholder Outlook Express 6, og i dette programmet vil tilgangen til enkelte vedlegg bli fjernet som standard. Virusbeskyttelsen som er lagt inn i siste versjoner av Internet Explorer og Outlook Express, har altså denne "bivirkningen.". (Selv har jeg ikke erfart dette i praksis, da jeg ikke har hatt tålmodighet til å laste ned siste versjon.) Som kilde til denne artikkelen er informasjon på bl.a. Microfts sider og www.it-avisen.no, brukt.

Når du klikker på bindersikonet og forsøker å Lagre vedlegg fra, vil dette ikke være aktivt, og "filnavn" vil ikke kunne velges.

Når en åpner meldingen, er heller ikke kommandoen "Lagre vedlegg" på Filmenyen aktiv, og feltet "Vedlegg" mangler i meldingen. I meldingslinjen vises beskjed om at OE har fjernet tilgangen til de usikre vedleggene, og den presenterer også de aktuelle filnavn(ene).

HVORFOR SKJER DETTE?

Som default markeres valget at det skal sperres mot å tillate lagring av vedlegg som kan inneholde virus. Bestemte filtyper er definert som potensielt farlige. Når sperringen er satt, bruker Outlook Express den samme listen over usikre filer (eng: Unsafe File List) som Internet Explorer bruker. Dessuten er det valgt alternativet om å bekrefte og åpne filer etter nedlasting for å bestemme om en vedlagt fil er usikker.

Epost-vedlegg som er av en slik filtype som er definert som usikker, lastes ikke ned og tilgangen til vedlegget er fjernet. Er en ikke klar over denne default settingen, blir en naturlig nok forvirret over hvorfor i all verden en ikke får lastet ned alle vedlegg.

I Internet Explorer er det i fanen "Sikkerhet" (Verktøy, Alternativ for Internett) som default haket ut valget om å ikke tillate lagring eller åpning av filer som kan inneholde farlige virus.

HVA KAN MAN GJØRE?

Er du sikker på at et vedlegg er sikkert å laste ned og åpne, foreslås å gjøre ett av følgende:

a) Endre listen over usikre filer

(Fremgangsmåten nedenfor kan variere alt etter hvilken Windows du har)

- >Gå til Kontrollpanel
- >Klikk Mappealternativer
- >Klikk Filtyper
- >Klikk på typen du vil tillate lasta ned
- >Blank ut i avkrysningsboksen for
- >Bekreft åpne etter nedlasting
- >Merk at det ikke er alle filer man kan krysse ut slik. Exe-filer kan en ikke "fjerne" fra listen over usikre filer.

b) Skru av valget om å bruke listen over usikre filer

- I Outlook Express:
- >Klikk Options på Tools/Verktøymenyen.
 - >Klikk "Sikkerhet"-folder, og under Virusbeskyttelse blander du ut valget for å ikke tillate potensielt farlige vedlegg å åpnes eller lagres.
 - >Klikk OK
- Etter at du har lastet ned vedleggende,

bør en skanne dem for virus.

Velg alltid Lagre vedlegg, Velg hvor du vil lagre filen, og lagre. Skan for virus før du åpner dem.

LISTEN OVER USIKRE FILER (UNSAFE FILE LIST)

Listen i Internet Explorer 6 er oppdatert for å stemme med usikre filtyper definert i Microsoft Office.

Det gjelder følgende filtyper:

.ad	Microsoft Access project extension
.adp	Access project
.crt	Security certificate
.ins	Internet Naming Service
.mdb	Access database
.mde	Access MDE database
.msc	Microsoft Common Console dokument
.msp	Microsoft Windows installer Patch
.sct	Windows script component
.shb	Shell Scrap object
.vb	VBscriptfil
.wsc	Windows script component
.wsf	Windows script fil
.cpl	Control Pane Extension
.shs	Shell Scrp Object
.vsd	Microsoft Visio filtype
.vst	Visio filtype
.vss	Visio filtype
.vsw	Visio filtype

I TILLEGG INNEHOLDER LISTEN OGSÅ DISSE FILTYPENE:

.asp	.bs	.bat	.cnm
.cmd	.com	.exe	.hlp
.hta	.inf	.isp	.js
.jse	.lnk	.msj	.mst
.pcd	.pif	.reg	.scl
.url	.vbe	.vbs	.ws
.wsh			

PDF OG ZIP SPERRES OGSÅ

De mye brukte filtypene PDF og ZIP står imidlertid ikke definert i Unsafe File list sperres også som default. Det rapporteres i mange artikler på internett om dette fenomenet samt at det også kan gjelde Word dokumenter og PowerPoint filer. "Kuren" det henvises til, er å blanke ut denne avkrysningsboksen for å ikke tillate åpning og lagring av farlige filer.

Data-ordliste 6

Samlet fra ulike kilder i notater, tidsskrifter og Internett. Listen er sammensatt av Siri Resset.

POP

a) Post Office Protocol. Vanlig protokoll på Internett, benyttes for å hente e-post fra e-posttjeneren. Det er to versjoner: POP2 krever SMTP-protokollen for sending av meldinger, den nyere POP3-versjonen kan brukes med eller uten SMTP. Noen e-post-programmer benytter i stedet for POP IMAP-protokollen som er en nyere protokoll

b) Point of Presence. Et oppkoblingspunkt du kan koble opp mot for å få videre forbindelse ut på Internett. Internett-leverandører har en stort antall POPs.

PORT

Koblingspunkt på en maskin, for eksempel: parallel port for skrivere.

PROSESSOR (CPU)

Er hjernen i datamaskinen. Det er her de fleste avanserte operasjonene i datamaskinen foregår. Ytelsen på datamaskinen din avhenger derfor i stor grad av hvor kraftig prosessor du har. Prosessoren ble oppfunnet av Intel for 25 år siden, og fremdeles er Intel den ledende prosessorprodusenten.

RAM

"Random access memory" Internminne. RAM gjør at datamaskinen blir mye raskere, fordi datamaskinen lagrer de opplysningene den trenger ofte i RAM istedet for i den mye tregere harddisken.

REMOVEABLE DISK

"Flyttbar disk", Eksempler på dette er disketter, Zip-disketter, Jaz-disketter, taper osv.

ROM

"Read only memory" er et lager maskinen henter den første informasjonen fra ved en oppstart: om at videre informasjon skal hentes fra harddisk, CD-ROM eller diskett.

RPM

"Rounds per minute" betegner rotasjonshastigheten på platelager. Nye IDE harddisker i dag kommer med 7.200 rpm, mens 5.400 rpm er mest vanlig.

RUTER

Enhet som binder sammen nettverk, og finner den mest velegnede veien å sende data i nettverket

SKANNER

Skanneren leser inn informasjon og lagrer dette på datamaskinen. Informasjonen kan lagres som bilde, eller tekst.

SCSI

"Small Computer System Interface" er et raskere og bedre interface enn det vanlige IDE-systemet. Brukes mest for servere og CD-brenning på grunn av liten prosessor-kraft-bruk. Kan koble sammen flere enheter.

SEKTOR

Harddisk, disketter osv. er delt opp i "sektorer" og "blkker". På denne måten systematiseres dataene på et platelager.

SHAREWARE

Shareware utgaven av programmet er enten en del av et større program, en versjon med færre muligheter, eller det er en versjon som vil virke i et begrenset tidsrom. For lengre tids bruk forventes gjerne en avgift.

SMTP

(Simple Mail Transfer Protocol) Standard epostprotokoll på internett

SOFTWARE

Program

SPOR

Smale konsentriske områder på en disk/diskett hvor data skrives eller leses av et lese-/skrivehode. Spor deles inn i flere sektorer.

Fortsetter side 31

Aktivitetsutvalg for kilderegistrering

DIS-Norges aktivitetsutvalg for kilderegistrering hadde sitt første møte 16.-17. november i Oslo, og leder for utvalget, Lars Nygaard, hadde laget en lang og spennende agenda.

Her er inntrykkene styreansvarlig medlem i utvalget, Sølvi Arntzen sitter igjen med.

Leder i DIS-Norge, Jan Eri setter stor pris på frivillig innsats og Lars Nygaard fikk både verbale og fysiske blomster etter et godt gjennomført møte.

KILDEREGISTRERING ER SATSNINGSOMRÅDE

Lederen for DIS-Norge, Jan Eri, var med på møtet sammen med 8 ivrige og meget datakyndige medlemmer av utvalget, samt programutvikler Jan Kjetil Andersen. Jan Eri mente at kilderegistrering er et meget viktig satsningsområde for foreningen.

GRATIS SØK I DIGITALARKIVET

I Norge er vi så heldige at vi har nettstedet Digitalarkivet der man **gratis** kan søke i digitalisert kildemateriale. Digitalarkivet er nå for øvrig en permanent del av Arkivverket, og ligger under Statsarkivet i Bergen, der Yngve Nedrebø er statsarkivar. Statsarkivet vil i 2005 ha ferdig et nybygg der det blir plass til kontor og servere for Digitalarkivet.

NY STANDARD FOR KIRKEBOKSREGISTRERING

Lars Nygaard og hans gruppe er i gang med å lage en ny og bedre standard for kirkeboksregistrering, Histform. Den vil erstatte Standard 4G, som ikke er god nok. Histform vil følge feltstrukturen til kildene bedre.

KILDEREGISTRERINGS-PROGRAM I WINDOWS

Jan Kjetil Andersen har utviklet et kilderegistreringsprogram basert på Access. Han fikk av utvalget en del forslag til forbedringer, men det er mest finpuss som står igjen. Programmet heter Augustus, oppkalt etter den romerske keiseren som ville skrive verden inn i manntall.

DUGNAD I REGISTRERING AV KIRKEBØKER

DIS-Norge ønsker å få så mange som mulig av sine medlemmer med på en dugnad i kilderegistrering, slik at vi innen rimelig tid får skrevet av (transkribert) alle kirkebøkene i Norge og lagt dem ut for søking på Internett. Det vil bli satset på kurs, både i gotisk skrift og i registreringsmetodikk. Vi har inntrykk av at svært mange medlemmer har lyst til å registrere kilder, men de trenger veiledning, kurs og hjelp til korrektur.

Noen lag er svært aktive når det gjelder kilderegistrering. DIS-Hordaland, som har meget god kontakt med Statsarkivet i Bergen, registrerte f.eks. hele 83.000 kildeinnførsler (poster) i 2001. En kartlegging av aktiviteten i de øvrige lokallagene vil bli gjennomført i desember 2002. De medlemmene som er tilknyttet lag som ikke har begynt å registrere kilder, kan henvende seg direkte til aktivitetsutvalget (kildereg@dis-norge.no) for selv å komme i gang.

WEB-OVERSIKT OVER KILDEmateriale

På DIS-Norges hjemmesider ligger det nå en kortfattet oversikt over hvilket kildemateriale det arbeides med i de forskjellige lokallagene. Denne oversikten vil få en ny utforming og vil bli gjort interaktiv, slik at det blir mulig for de lokale koordinatorene å holde den oppdatert.

NY SØKEMULIGHET I DIGITALARKIVET

Snart vil vi få en ny og spennende søkemulighet for kirkebøkene i Digitalarkivet. Jan Oldervoll har utviklet et konverteringsprogram som vil overføre alt tidligere og fremtidig registrert kirkeboksmateriale fra en "flat" til en todelt utleggingsmodell, der selve begivenheten (den kirkelige handlingen) utgjør et overordnet nivå, mens de involverte personene utgjør et underordnet nivå tilknyttet begivenheten. Det blir dermed mulig å søke etter personer på tvers av listetype og rolle i begivenhetene, etter hvert også landsomfattende søk i hele det registrerte kirkeboksmaterialet. I motsetning til for de enkelte folketellingene kan samme person her forekomme flere ganger i materialet.

SKANNING AV MIKROFILMEDE KIRKEBØKER

Når det gjelder Arkivverkets planlagte arbeid med skanning av de mikrofilmde kirkebøkene, håper Lars Nygaard at dette vil starte i 2003. De skannede kirkebøkene vil etter hvert bli lagt ut i Digitalarkivet med hyperlinker til og fra de søkbare, transkriberte kirkebøkene, slik at man bl.a. skal kunne kontrollere om det som er skrevet av, er korrekt. Når mikrofilmene av kirkebøkene er skannet, vil det også bli enkelt å produsere A3 papirkopier av dem, slik at man kan sende disse ut til dem som ønsker å registrere.

FORSKNING

Forskjellige forskningsmiljøer er meget interesserte i samarbeid med DIS-Norge angående en nasjonal slektsdatabase. DIS-Norge har kontakt med dem, men stiller seg foreløpig avventende.

LENKING OG KOBLING AV REGISTRERTE DATA

Det ble satt frem forslag om et system som gir hver person en primær-ID, slik at kildeforekomster som man er sikker på gjelder samme person, kan lenkes til denne. Dette er spesielt spennende i forbindelse med den nye søkemulighe-

ten i Digitalarkivet. Einar Aasprong og Gunnar Aase skal arbeide videre med metodikk for å lenke og koble kildedata.

GRAVSTEDSREGISTRERING

Det er mange som ønsker å registrere gravsteder, og det vil etter hvert bli mulig for medlemmer av DIS-Norge å gjøre dette i fastlagte former og få lagt materialet ut i Digitalarkivet. Det vil også åpnes muligheter for å legge ut bilder av gravsteiner og informasjon knyttet til disse på DIS-Norges nettsted.

Hører vi fra deg?

Slekt og Data mottar lite fra lokallagene. Ut fra aktivitetene på kalenderen ser det ut til å skje mye, både lærerikt og interessant. kanskje noe dere vil dele med andre medlemmer?

Bruk slekt-og-data@disnorge.no

Slekt i Russland?

av Jan Eri

Hvis du har aner i Russland står utfordringene i kø. Artikkelen oppsummerer kort inntrykk etter artikkelforfatterens første Russland-besøk, med en redningsbøye til slutt.

I september hadde NORDGEN, en paraplyorganisasjon for de nasjonale slektsforskerforeningene i Finland, Danmark, Sverige og Norge, sitt årlige møte. Ekstra spennende var det at møtet denne gang fant sted i St. Petersburg i Russland, og ved hjelp av kontaktene til Leif Methner (Genealogiska Samfundet i Finland) fikk vi gode muligheter til å stifte nærmere bekjentskap både med arkivverket og med russiske slektsforskere.

DO YOU SPEAK ENGLISH? NJET!

Det tok ikke lang tid før vi forstod at vi ville hatt store kommunikasjonsproblemer hvis det ikke hadde vært for våre hjelpsomme venner blant de russiske slektsforskerne som var med oss under størstedelen av oppholdet. Selv om vi hele tiden oppholdt oss i sentrum av St. Petersburg var det langt mellom engelsktalende. Også det meste av skiltingen er på russisk og når de som kjent i tillegg har et annet alfabet (det kyrilliske) ble det ikke enkelt for oss å henge med.

SKREMMENDE ARKIVBESØK

Oppbyggingen av det russiske arkivverket fortonet seg, for oss som er vant til de strukturerte arkivverkene i Norden, som en labyrint. Bedre ble det ikke når vi fikk høre hvilke betingelser man jobber under når man har funnet frem til rett arkiv. Det kan ta to dager eller mer fra man ber om å få låne noe til det er tatt frem, man kan låne maksimalt fem ting av gangen, og hvis man ønsker kopi av noe tar det i beste fall omtrent en uke. Mer kan sies, men dette er vel tilstrekkelig til at man forstår at det for de fleste er uheldig å reise til Russland for å forske selv.

Bildet viser et av klenodiene vi ble vist ved et arkivbesøk.

HVA ER ALTERNATIVET?

Løsningen er å etablere kontakt med russiske slektsforskere som bor i Russland og har adgang til arkivet. Flere av slektsforskerne vi hadde kontakt med påtar seg oppdrag for amerikanere og andre som søker sine russiske aner. Noen lenker som kan være til hjelp:

www.petergen.com/indexe.htm

www.mtu-net.ru/rrr/Researchers.htm

www.vgd.ru/english.htm

Innvandrere fra Nord-Tyskland

av Sølvi Arntzen

Migrasjon er et meget spennende felt innen slektsgranskning. Har du for eksempel aner i Flensburg - Slesvig-Holstein, eller fra Rostock og Wismar? Det er det nok svært mange i Norge som har. Mange fremtredende kjøpmenn i Flensburg sendte f. eks sine sønner til Trondheim på begynnelsen av 1600-tallet.

Jeg var så heldig at jeg fikk delta som DIS-Norges representant på et migrasjonsseminar som ble holdt i Dansk Centralbibliotek i Flensburg 14. og 15. september. Dette ble dyktig ledet av Gustaf von Gertten og var arrangert av Foreningen G-Gruppen i Sverige, Samfundet for dansk genealogi og personalhistorie i Danmark og Norsk Slekthistorisk Forening i Norge.

Det var mange interessante foredrag både om hva som finnes i de forskjellige arkivene, om svensker og dansker som ikke bare emigrerte til Amerika, men også til Tyskland i tiden 1850-1930. Tore H. Vigerust fortalte om innvandring til Norge, fra reformasjonen og utover.

Det deltok som naturlig er mange tyskere på seminaret, så språket var tysk. Blant disse var en ung kløpper med data, Jesper Zedlitz fra Kiel - Verein für Computergenealogie.

HVORDAN FINNE ANER I TYSKLAND?

Bibliotekene i Kiel og Lübeck er meget bra. Det ligger dessuten en masse lenker på DIS-Norges hjemmeside under genealogiske ressurser.

Det er meget vanskelig å få tilgang til kirkebøker i Tyskland hvis man ikke er etterkommer, det er heller ikke lett å få oversikten over hva som finnes, fordi

kirkebøkene ikke er arkivert sentralt. Så jeg synes vi i Norge er svært heldige som har Digitalarkivet der alle gratis kan søke etter kilder på Internett, i Sverige f.eks blir kirkebøkene lagt ut på salg på CD.

Olof Cronberg, vice ordförande i DIS Sverige, kom med forslag om å lage en interaktiv migrasjonsdatabase der alle kan legge inn de data man har på personer som har flyttet fra et land til et annet, og så kan andre legge inn utfyllende opplysninger. Han tenkte å begynne med å trekke ut migrerte personer fra DISTreff og DISbyt. Jesper Zedlitz ble spurt om han ville påta seg programmeringen, og han sa seg villig med en gang.

Ted Roswall, som er Förbundsordföranden i Sveriges Släktforskarförbund, tente straks på ideen til Olof Cronberg, som trodde det ville være stor interesse for en slik database, og at mange gjerne ville legge inn data. Det vil bare være adgang for dem som er medlem av en slektsforskerforening.

Til neste møte skal alle lands representanter finne hvilke kilder som er tilgjengelige i de respektive land for at man skal kunne sammenstille disse i en base.

Tore Vigerust i Norsk Slekthistorisk Forening besøker stadig arkivene i

På bildet er Olof Cronberg, Sølvi Arntzen, Jesper Zedlitz, Georg Ågerby, Åke Kjellquist og Gustaf von Gertten på seminaret i Flensburg.

Foto: Hans-Jürgen Schmitz

Rostock, Wismar, Kiel og Flensburg og iver for at andre også bør følge hans eksempel. Jeg var så heldig at jeg fikk tid til noen timer på Stadtarchiv Flensburg. Jeg visste at det håndskrevne arkivet til Olaus Møller var kopiert og lå her i ringpermer. Olaus Møller var rektor i Flensburg, professor i København, forfatter og skrev en mengde ane- og stamtavler. Alt er registrert, slik at man kan søke på navn og finne hvilke permer de ligger i. Betjeningen skaffer så raskt frem ringpermene. Jeg fant en masse interessant der, men tiden strekker jo aldri til. Alt skal visstnok være kopiert over på CD, og skal være mulig å kjøpe fra arkivet i København.

Noen av oss fikk omvisning av en meget kunnskapsrik dansk bibliotekar i lokalhistorisk avdeling på Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig. De hadde svært mye interessant og han sa at Norge kunne fjernlåne derfra.

De har hjemmesiden:
<http://www.dcbib.dk/>.

DIStreff - et ypperlig redskap for mange formål

Av Einar Haugan (3470)

Som pensjonist har jeg samlet stoff til en bok: SKOGEN VÅR. Levanger kommuneskogers historie. Boken er i utgangspunktet et bidrag til lokalhistorien i Levanger. Bak denne noe prosaiske tittel har jeg som en bakgrunnskulisse søkt å beskrive den generelle samfunnsutvikling og hendinger med tilknytning til skogbruk og skogindustri i Midt-Norge. Ikke minst har jeg søkt etter opplysninger om de sentrale personer som var involvert i de omfattende skogkjøp, både i dette området og også i Syd-Norge. Det var disse skogkjøpene som var bakgrunnen for at skogkonsejnsloven, etter lang og hard politisk strid, ble vedtatt av Stortinget i 1909.

Når jeg nå velger å henvende meg til Slekt og Data og under denne overskrift er det for å lovprise den mulighet som et medlemskap i DIS gir med de redskaper en da får tilgang til. Spesielt vil jeg nevne DIStreff som et ypperlig redskap. Under arbeidet med å skaffe stoff kommer en over navn på personer med tilknytning til det faglige stoffet, navn som i utgangspunktet er ukjent, men av interesse å få vite mer om. Når levde han/hun, hvor bodde han, hva drev han med? Kan det være at noen andre, personer eller institusjoner, har mer kjennskap til vedkommende? Et søk i DIStreff kan ofte gi en liten tråd å nøste i, en liten tråd som kan bli til et stort nøste, hvis en er heldig. En e-post, en telefon eller et brev til vedkommende som har navnet i sin base, kan gi innpass i et større nettverk hvor det ligger mange muligheter.

Det poeng som jeg vil trekke fram og understreke, er at de muligheter som DIS og den redskapsflora som der åpner seg, kan nyttes til så mangt. Slektsgransking er en ting, skriving av lokalhistorie, som i mitt tilfelle, er et annet område. Mulighetene er mange, bare fantasien setter grenser. Takk til DIS for den indirekte hjelp!

En jungel av blader, hefter og tidsskrifter

Det er helt utrolig hvor mye som produseres av trykksaker om slekt- og slektsrelaterte saker. I tillegg finner vi en nesten uuttømmelig kilde til interessant lesestoff på Internett.

Slekt og Data mottar noen få av disse bladene, og nå oppfordrer vi våre lesere til å komme med anmeldelser og tips til godt lesestoff. Vi er interessert i alt som er relevant for oss som er opptatt av slekt og data. Uansett om det er publisert på nett eller på papir.

Send noen ord, gjerne med en illustrasjon, og fortell om dine erfaringer og meninger om produktet. Hvem har det interesse for? Hva koster det? Hvordan får man tak i det? Hvor ofte blir det utgitt?

Vi gleder oss til å motta innlegg fra dere. kanskje vi kan lage en slags «10 på topp for slekt og datainteresserte»?

Lykke til!

Lokallagsoversikt

Lokallag	Leder	Telefon	E-post
DIS-Hordaland	Renathe-Johanne Wågenes	56 14 86 61	leder@ho.disnorge.no
DIS-Salten Slektshistorielag	Viggo Eide	75 52 84 14	leder@sa.disnorge.no
DIS-Sør-Trøndelag	Ole Arnfinn By	72 84 38 81	leder@st.disnorge.no
DIS-Rogaland	Lauritz Wanvik jr	51 58 67 52	leder@ro.disnorge.no
DIS-Oslo/Akershus	Anne Mette Bjørgan	67 55 96 97	leder@oa.disnorge.no
DIS-Møre og Romsdal	Harald Vågene	70 27 55 41	leder@mr.disnorge.no
DIS-Vestfold	John Ludvigsen	33 32 85 31	leder@vf.disnorge.no
DIS-Haugaland	Steinar Oddenes	52 71 48 40	leder@ha.disnorge.no
DIS-Aust-Agder	Jan Fredrik Steine	37 03 14 98	leder@aa.disnorge.no
DIS-Vest-Agder	Rolf Steinar Bergli	38 01 66 90	leder@va.disnorge.no
DIS-Nord-Trøndelag	Per Herstad	74 08 17 35	leder@nt.disnorge.no
DIS-Troms	Ragnar T. Samuelsen	77 69 90 71	leder@tr.disnorge.no
DIS-Østfold	Kari Nicolaisen	69 34 30 58	leder@of.disnorge.no
DIS-Finnmark	Stig H. Pedersen	78 95 25 57	leder@fi.disnorge.no
DIS-Oppland	Finn Erik Høve	61 26 38 86	leder@op.disnorge.no
DIS-Sogn og Fjordane	Jan Eide	57 86 32 61	leder@sf.disnorge.no
DIS-Telemark	Rolf Harry Tande	35 57 15 90	leder@te.disnorge.no
DIS-Hedmark	Lillian Kristiansen	62 36 44 27	leder@he.disnorge.no
DIS-Buskerud	Remi Pedersen	32 72 39 92	leder@bu.disnorge.no

Mailwasher-oppsett

Jan T. Pharo, 59, gift, barn og barnebarn. Interesser; speiding, kystkultur, Ekteskapsdialog og slekta.
<http://home.online.no/~janpharo>
janpharo@online.no

Programmet MailWasher kan hjelpe deg å unngå plagsom og uønsket epost. Programmet sletter ikke epost automatisk, men lar deg få se eposten på mailserveren før du laster den ned. MailWasher vil sjekke innkommende meldinger mot dine "Blacklist"/"Friendslist" og eventuelt merke eposten "Delete" og/eller "Bounce" hvis den finner uønskede meldinger. Sletting av eposten kan så gjennomføres direkte på mailserveren. På den måten slipper du å laste ned uønsket epost som spam og virus til din egen maskin.

Men hvis du deltar på epost-lister som DISforum og DIScave kan du få problemer dersom avsender av meldinger på lista finnes på din svarteliste i MailWasher. Vi gjennomgår innstillinger for å løse dette under.

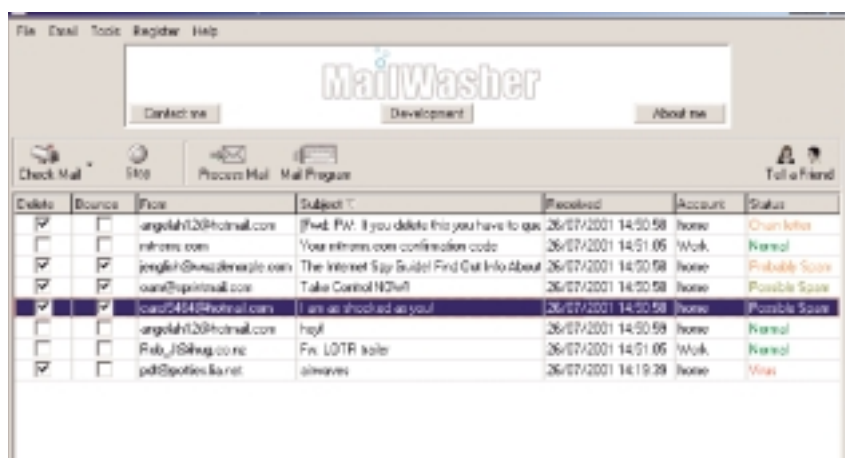
Først laster du ned MailWasher fra www.mailwasher.net og installerer programmet på harddisken. Start deretter MailWasher (det er ingen grunn til å starte tilkobling til nettet ennå)

- ✎ Velg Tools på menylinjen
- ✎ Klikk Options

- ✎ Velg fliken General, i feltet Heuristic Strength merk av "Careful" (ikke "Strong")
- ✎ I feltet Options kan haken i "Perform Default mail Check on Start-up" fjernes

For å sette opp et filter som slipper gjennom meldinger fra DISforum:

- ✎ Velg fliken Filters
- ✎ Klikk på Add og endre som følger:
- ✎ File name: kall for eksempel filteret "DISforum"
- ✎ Priority: hak av "This filter takes precedence over the friends list (blacklist)"
- ✎ Action: hak av "Mail is legitimate"
- ✎ Apply this filter when: velg "All of the rules below are satisfied"
- ✎ Rules: I det første feltet blar du nedover og velger "The To field". I det neste feltet velger du "contains". Deretter skriver du "DISforum-L" i det tredje feltet (uten anførselstegn). I det første fel-

- tet på neste linje velger du "The Subject field". I det neste feltet velger du "contains". Deretter skriver du " DISforum" i det siste feltet (uten anførselstegn).
- ✎ Klikk på OK.

For å sette opp et filter som slipper gjennom meldinger fra DIScave:

- ✎ Velg fliken Filters
- ✎ Klikk på Add og endre som følger:
- ✎ File name: kall for eksempel filteret "DIScave"
- ✎ Priority: hak av "This filter takes precedence over the friends list (blacklist)"
- ✎ Action: hak av "Mail is legitimate"
- ✎ Apply this filter when: velg "All of the rules below are satisfied"
- ✎ Rules: I det første feltet blar du nedover og velger "The To field". I det neste feltet velger du "contains". Deretter skriver du " DIScave-L " i det tredje feltet (uten anførselstegn). I det første feltet på neste linje velger du "The Subject

- field". I det neste feltet velger du "contains". Deretter skriver du "DIScave" i det siste feltet (uten anførselstegn).
- ✎ Klikk på OK.

Nå kan du prøve å klikke på Check mail. Vil du filtrere bort meldinger til DISforum, så gjør det heller i epost-systemet ditt eller som filter/videresendingsregel hos din ISP enn å sette opp et filter i MailWasher.

Vil du manuelt slette meldinger i MailWasher før du trykker på Process mail, så pass på at du ikke haker av i "Bounce" dersom meldingen hører til en epost-liste som f.eks. DISforum eller DIScave. Sjekk dette og fjern haken før du trykker på Process mail.

Det er en fin hjelpe-fil i MailWasher (F1, så klart). Det er også lurt å gå til nettstedet og se på Frequently Asked

Questions. Torleif Haugødegaard minnet oss om dette for å forstå Bounce-funksjonen:

Q. How does MailWasher bounce messages?

A. MailWasher uses an algorithm to determine the best route to send the bounced message back (from, reply to, return path) and actually sends the bounce back via your ISP's postmaster, so it looks exactly like it has come from your ISP and not from you at your address. If the spammer has used a fake address, then your bounce message will itself be bounced back to the postmaster and you won't receive the bounced bounce email.

Q. Will the spammers know I am bouncing emails?

A. No, the bounced messages look exactly like a returned mail message you would receive if you sent an email off to a wrong address. There is no way the spammers can tell it is not genuine.

Men om du lar epost-meldingene bounce, så vil du bli meldt ut av e-postlisten som jo vil anta at adressen er feil. Det er bedre å bruke listas normale "unsubscribe"-tjeneste, hvis det du ønsker er å melde deg av.

Dersom du likevel er redd for Bounce-funksjonen, så kan du slå den helt av for din e-postkonto:

✎ Velg Tools

✎ Klikk på Accounts og merk kontoen du vil endre

✎ Klikk på Properties

✎ Velg fliken Bouncing and Outgoing Mail og fjern haken i "Enable bouncing of messages from this account"

✎ Klikk på OK.

Dataordliste 6 forts

SSL

(Secure Sockets Layer) protokoll for utveksling av konfidensiell informasjon via Internett, ved at data som overføres krypteres. Den er utviklet av Netscape.

STYREKULE

Innlesningsenhet som kan benyttes i stedet for mus for å styre markøren på skjermen. Er en rund plastball i et "etui" omgitt av en eller flere museknapper.

SVGA

"Super Video Graphic Array" er en nyere og bedre versjon av den tidligere VGA-utgaven.

SYSTEM 6!.../OSX

Operativsystemer for Apple Macintosh

SYSTEMBUSS

Kan beskrives som datamaskinens nervesystem. Komponentene kommuniserer med hverandre via systembussen. På nyere datamaskiner er systembussen først og fremst bussen (kommunikasjonen) mellom prosessoren og system-RAM-en,

SØK

Bevegelsen av lese/skrive-hodet når harddisken skal hente fram data.

TCP/IP

(Transmission Control Protocol/Internet Protocol) Kommunikasjonsprotokoll.

TPI

"Tracks per Inch" forteller oss antallet tracks per tomme. Dette blir også kalt "track density", dvs. tettheten av tracks.

TRACKBALL SE STYREKULE

TRACK: SE SPOR

TRANSFER RATE

Tiden det tar fra harddisken sender dataene, til de er ferdig "behandlet" gjennom hele systemet, inkludert den tiden prosessoren bruker på å behandle dataene.

TRAY

"skuff"/ caddy, ordet brukes for eksempel i forbindelse med skuffen til CD-ROM'platen

USB

Universal Serial Bus. Nyere standard for tilkobling av tilleggsutstyr (skrivere, skannere, tastatur, mus, osv).

UNIX

Flerbruker operativsystem

VGA

"Video Graphic Array" er en grafikkstandard for MS-DOS kompatible datamaskiner.

VIDEO-CD

Brukt til å legge hele spillefilmer ut på CD-er. Informasjonen pakkes med MPEG-1, og lagres i flere tracks på CD-en.

V.90

En ITU-standard for 56 kbps modemer. Maksimal nedlastingshastighet (avhengig av linjekvalitet) er 56 000 bps, mens maksimal opplastingshastighet er på 33 600 bps.

NYE BØKER

Stamtavle i fugleperspektiv

Landmålar Gunnar Heltne tok fugleperspektiv då han skulle lage stamtavle tilbake til sine tipp-tipp-tippoldeforeldre på farssida. Ved hjelp av flyfoto er førti bruk i Volda, Ørsta og Eid sett inn i slektsperspektiv.

*Knut Arne Aarset, Sunnmørsposten
Gjengitt med tillatelse*

RIKT KJELDETILFANG FRÅ LUFTA

Som landmålar har Heltne dagleg tilgang på kart. Med løyve til å ta utsnitt frå "Økonomisk kartverk", har det vore lett å plassere flybilda av buplassane i sin rette geografiske sa-manheng. Det er snakk om store bygnings- og landskapsmessige endringar etter 1954, då dei fleste av desse flyfotoa er tekne, seier Heltne. Under arbeidet med sjølve stamtavlene har han fått god hjelp av bror sin, Arne Heltne, som bur i Ulsteinvik.

Gunnar Heltne minner om det spennande materialet som Johan Ottesen i Ulsteinvik sit på, i form av den landsomfattande flyfotosamlinga han kjøpte rettane til for nokre år sidan.

-Her kan kven som helst få kjøpt seg noko interessant, og sjølvsagt til bruk til anna enn å illustrere stamtavle også. For meg har det vore som ei eventyrferd å få nærme meg forfedrane mine frå fugleperspektiv, og deretter plassere dei i sin rette samanheng.

Ideen er heilt gratis, men gratis er dessverre ikkje slektsheftet eg har fått trykt opp i 100 eksemplarar. Dette er eit klart underskotsføretak økonomisk, men med ein desto større personleg lokalhistorisk rikdom. Dersom nokon fattar interesse for min måte å lage "bildestamtavle" på, har eg ingenting mot å dele av mine røynsler, seier Gunnar Heltne.

*Gunnar Heltne kan kontaktes på
gunnar.heltne@jsv.no*

Inger Holtan:

Ekteskap, frillelevnad og hor i norsk høg-mellomalder

av Finn Holden

Til tider kommer det ut bøker av interesse for slekthistorikere uten at disse er den egentlige målgruppen. Inger Holtans hovedoppgave i historie ved UiO om ekteskap og frillelevnad i norsk høymiddelalder er en slik bok, utgitt for en bredere leserkrets.

Den første delen av boka handler om ekteskap, skyldskap, giftemålsalder og seksualitet i middelalderen, men mange av reglene og tankene gjaldt også i senere århundrer.

Den katolske kirken satte strenge regler for når det var lov å gifte seg. Det skulle ikke skje i de store høytidene eller i ukene før høytiden, ikke på en fredag eller en dag som ble etterfulgt av en fastedag eller messedag. Til sammen ble det over 275 dager i året da det ikke var lov å gifte seg. Dessuten ønsket få å gifte seg om vinteren når det var vanskelig å komme fram, eller om våren når det ofte var mangel på god mat. Derfor ble det mange brylluper på de tillatte dagene sommer og høst.

For slektene var det viktig å skape allianser og ikke splitte eiendom ved ekteskap og fødsler. I et lite samfunn som det norske ble det derfor en komplisert oppgave å finne en ekteskapskandidat som var passende ut fra alder og økonomi, og som en ikke var i slekt med. De norske biskopene tok dette opp med paven i 1192, og fikk gjennomført at i Norge skulle det være tillatt å gifte seg selv om partene var i slekt i sjetten ledd; femmenninger fikk lov til å gifte seg med hverandre. Men der en ikke fant ekteskapskandidater av samme byrd som en selv og som en ikke var i slekt med, kunne en søke om dispensasjon. Særlig gjaldt dette kongelige.

Gunnar Heltne (48) er til dagleg landmålar ved Sunnmøre jordskifterett i Ørsta. Han har vokst opp i Porsgrunn, men har farsslekta si frå Heltne i Volda. I 1999 flytte han heim til slektsrøtene på Sunnmøre og busette seg i Ørsta. Alt hausten før starta Heltne arbeidet med å lage ei ordinær stamtavle for å plassere seg sjølv i slektssamanheng heilt tilbake til midt på 1700-talet. Etter to år med innsamling og systematisering oppstod tanken om også å skaffe bilde av buplassane som er knytte til stamtavla.

GENNOMBROT MED FLYFOTO

Her fekk Heltne eit stort gjennombrut då han fekk vite om Johan Ottesen i Ulsteinvik si landsomfattande samling av flyfoto.

-Det var desse bilda som gav stamtavlearbeidet mitt eit perspektiv så interessant at eg no har lyst til å dele ideen med fleire. Eg måtte rett nok supplere flybilda med nokre få private foto, som er tekne på tradisjonelt bakkenivå. Men det er flyfotoa, kombinerte med ein referanse til eit kartutsnitt for kvart bilde, som gjer det så enkelt å setje bustadene til folka i stamtavla inn i eit oversiktleg perspektiv. Så vidt eg sjølv har greidd å skaffe meg reie på, er det ingen annan her i landet som har laga stamtavle utifrå denne kombinasjonen, seier Heltne. Slik sett er dette kanskje eit lite pionerarbeid.

NYE BØKER

En frille var en konkubine, en kvinne som levde sammen med en mann i et forpliktende livsvarig forhold. Kirken stilte krav om sølibat, seksuell renhet, for presteskabet, hovedsakelig av to grunner. Prestene skulle samle seg om det ene fornødne, forholdet til Gud. For det andre, hvis kirken skulle forbli økonomisk og politisk sterk, måtte ikke prestene kunne la embeter og eienommer gå i arv. Biskoper og erkebiskoper klaget til paven over at så mange prester hadde friller, uten at dette hjalp, og noen av prestene med friller ble selv biskoper.

Inger Holtan sier at frilleforhold var så vanlig i samfunnet at de som levde på denne måten, ikke ble sett ned på. Det samme gjaldt prestebarna. Kildene viser at barna fikk økt status av at faren var prest. Å være prestebarn avlet i et ulovlig forhold var ikke et sosialt hinder.

Nesten alle prestene i Nidaros erkebispedømme lar hele eiendommen sin gå til frendene sine, særlig sønnene og døtrene de har skaffet seg i "utillateleg og forboden frillelevnad".

Kirken hadde for få prester. I 1311 ga paven erkebiskop Eiliv lov til å dispensere 100 uektefødte geistlige som er avlet av ugifte foreldre, av dem 40 prestesønner; "det er viktigare at Guds ord kjem fram til folket, enn at prestane har fødselsfeil". I 1371 skrev erkebiskop Trond et brev til paven der han fortalte at før svartedauen 1349 var det i Nidaros bispedømme omkring 300 prester, mens det 20 år etter var bare 40 gamle og avfaldige prester. Den katolske kirke tvinges inn i en dobbeltrolle; på den ene siden bannlyser den prester og lekfolk som lever med en frille, på den andre siden blir den tvunget til å gi de uektefødte sønnene deres dispensasjon direkte fra paven slik at de kan bli prester.

Omfanget av frilleforhold i høymiddelalderen også blant prester var så omfattende at det kan få betydning for vår slektsforskning. Flere av anene våre kan være blant disse frillebarna.

Populærutgaven av Inger Holtans hovedoppgave har generell henvisning til kilder og litteratur. Hun bygger på Norges gamle lover, kristenrettene og diplomer fra Diplomatarium Norvegicum. Disse forteller om autentiske episoder, og kan hjelpe til å si om lovene ble fulgt i praksis.

Vil en lese framstillingen med detaljerte kildehenvisninger, må en låne hovedoppgaven fra Universitetsbiblioteket.

Inger Holtan: Ekteskap, frillelevnad og hor i norsk høgmedialder, Oslo 1996.

STADIG FLERE GIR UT BOK MED KOLOFONS HJELP

"endelig et reelt tilbud for smale titler i mindre opplag"

"dette gir meg en helt ny mulighet til fortjeneste på boka, samtidig som inngangsbilletten er betydelig lavere enn tidligere"

"allerede etter eget salg av de første 100 bøkene gikk jeg i pluss med Bokpakka"

"jeg ante ikke at det var så enkelt å gi ut boken min selv"

telefon: 22 54 54 90
epost: post@kolofon.com

Slike uttalelser får vi jevnlig fra våre kunder. Nå velger stadig flere fagprosa- og skjønnlitteraturforfattere å gi ut egen bok hos KoloFon.

Mange titler har et markedsgrunnlag som gjør det vanskelig å få til en utgivelse på vanlige forlag. Mange forfattere velger derfor å gi ut boken sin selv, og med KoloFons hjelp er dette en enkel og rimelig prosess.

Dessuten: Størparten av fortjenesten blir liggende der den bør være; **hos forfatteren.**

Vi håndterer det administrative og produksjonsmessige, slik at du kan konsentrere deg om innholdet.

www.kolofon.com

KOLOFON AS | Postboks 171 | N-1322 Hovik

ETTERLYSNINGER

Har du slekt du ønsker å etterlyse? Send en melding til etterlysning@disnorge.no og vi vil bringe etterlysningen ut til våre medlemmer.

Fra og med dette nummeret av Slegt og Data vil aktivitetsutvalget for slektsfaglig veiledning gjennomgå etterlysningene og komme med tips og kommentarer. Forhåpentligvis til nytte og glede for alle.

ETTERLYSNING 94/2002

Onstad/Veiby/Fusk, Askim/Nord Dakota, 1850-

Jeg har det siste året hjulpet en etterkommer av Askslekt med å spore sine aner. Hun, Judith f. Onstad, lurte på om det finnes etterkommere av hennes oldefar som hun kan få kontakt med (korrespondere).

Hennes oldefar var Karl Johansen Onstad (også kalt Veibye siden han var født der i 1850).

Karls bror var Hans Petter Johansen Veiby, og deres foreldre het: Johan Guldbrandsen (fra Eidsberg) og Anne Mattsdr. (fra Askim).

Karl Onstad var gift med Petrine Andrea Fusk (fra Askim). Det ønskes kontakt med deres etterkommere i Norge.

To av deres barn reiste til USA og ble farmere der. Så i USA er det passelig stor etterslekt fra Askim. Judiths bestefar var Johannes Karlsen Onstad. Han hadde farm i Parshall i Nord Dakota. Garden drives nå av fetteren Kenton Onstad.

I USA kjenner de til: Cornelius Onstad, Johannes Karlsen Onstad f. 1880 og Hans Karlsen Onstad.

Yngste sønn som het Hans Karlsen Onstad f. 23/2-1883, overtok Onstad i ASKIM (ikke i Spydeberg, hvor det finnes flere Onstad med nokså like navn. De er ikke i slekt. Spydeberg-Onstad-ene er det som går igjen i alle telefonlistene over Onstad-er i Askim).

Hans giftet seg 1911 med Azora Ulfsby f. 20/8-1889 og fikk 5 barn: Klara f. 1912, Knut f. 1916, Astrid f. 1918, Jens f. 1919 og Solveig f. 1926. Jeg har funnet ut at Knut, f. 1916, hadde denne Onstadgården (gnr. 9, bnr. 3 Onstad Vestre + litt i Onstad Nordre) fra 1949 til 1970-årene. Karl og Petrine Andreas fire andre barn kjenner ikke. Kan noen hjelpe med opplysninger om disse eller også kontaktmuligheter med disse, er det et stort ønske fra Judith Onstad Billings.

Alf Veiby
Frøyas veg 6
5221 NESTTUN
55 13 47 34
ave51@gs.bergen.hl.no
medlnr.: 11492

ETTERLYSNING 95/2002

Olstdatter/Borgen, Trondheim/Andønes-Dverberg, 1841

Jeg etterlyser kjennskap til Anna B. Olstdatter født 1842, fra Trondhjem, gift med Hans Karl Borgen fra Andenes, Dverberg prestegjeld i Nordland, yrke fiskeri selveier, født 1841.

Thorstein Hanssen
Åsbyveien 6.d, 9409 Harstad
e-post torsh2@frisurf.no
medlnr.: 12280

ETTERLYSNING 96/2002

Torkildsen, Sem/Horten/Bergen, 1836-

Jeg etterlyser informasjon om min oldemor Christiane/Kristiane født ca 1836 i Sems prestegjeld i Vestfold.

Fra folketellingen 1865 i Christiania foreligger følgende opplysninger: Christiane gift med mekanikus Greger Torkildsen, hun 29 år, han 31 år. Hun har oppgitt fødested Sem prgj. Barn Inga 9 år og Thomas 6 år. Min farmor Maren Olia ble født 1866.

Jeg finner ingenting i folketellingen 1875 om familien.

Fra folketellingen 1900 for 1280 Aarstad (i Bergen) har jeg følgende: Kristiane Torkildsen bor hos svigersønnen August Larsen, fødested er oppgitt til Horten J.L. Hun dør i Bergen 18. januar 1926 90 år gammel.

Kan noen hjelpe meg med opplysninger om hennes slekt, helst så langt bakover som mulig.

Magne A. Larsen,
Arnesvegen 22,
5420 Rubbestadneset.
e-mail: maalarse@online.no
medlnr.: 15401

ETTERLYSNING 97/2002

Bjørkavåg / Giskegjerde, Bjørkavåg (Sula på Sunnmøre), 1750 - 1820

Jeg etterlyser en kvinne ved navn Anne (Ane) Mikkelstdatter (Bjørkavåg?) Sula ved Ålesund. Hun skal være født ca 1750, muligens datter av Mikkel Mikkelsen Bjørkavåg (ca 1730 - 1815) som var bruker av Bjørkavågen fra 1772 - 1805. Han kom antagelig fra Nordfjord eller Sogn, dette ifølge BG nr.3. Han var gift to ganger, første gang med Anne Dorte Simonsdatter (Sjursdatter)?, andre gang med Dorte Petrine Martinusdatter Eidsnes.

Anne ble gift med Ole Gulliksen Giskegjerde (1739 - 1801). Ole kom til Giskegjerde på Giske i slutten av 1770 åra. Ole var for øvrig født på Giske ved Ålesund.

Jeg vil være meget takknemlig om noen hadde opplysninger om Anne (Ane) som hun også er kalt. Hvor hun er født, og hvem sin datter hun var.

Jarle Giskegjerde
Giske, 6052 Giske
tlf : 70180536 / 41440484
epost : jgiskegjerde@c2i.net
jgiskegjerde@hotmail.com
medlnr : 5286

ETTERLYSNING 98/2002

Fjæreide, Bergen - Sverige, 1930-

Kan noen hjelpe meg med å finne en dame, født ca. 1930 i Bergen (?) men bor nå sannsynligvis i Sverige.

Fornavn Harriet - etternavn Fjæreide
Dette er alt jeg vet.

Tordis Kolltveit
Myrdalskogen 100 C, 5117 ULSET
tlf : 55211531
epost : Tordis.Kolltveit@dnb.no
medlnr : dn14459

ETTERLYSNING 99/2002

Kjølenvald/Jøraashaug/Olsen, Skogn/Nord-Trøndelag, 1750-1800

Jeg søker etter forfedrene til min tippoldefar Sven Olsen f 1786 i Skogn. Muligens var han født på gården Tungen. Han giftet seg 15.11.1833 med Dorte Eriksdatter f 1807 Jøraashaugen. Denne gården drev Sven og Dorte. Men før disse to giftet seg, bodde Sven på gården Kjølenvald/Skalenget. Jeg har funnet Dorte sine foreldre og besteforeldre, men er litt usikker på riktigheten. Hvis noen har hennes stamtre, vil jeg svært gjerne sammenligne dataene her.

Grete Jøraas
Stokkaveien 57C, 4024 Stavanger
tlf : 51526935
epost : grejoe@online.no
medlnr : 12481

ETTERLYSNING 100/2002

Trott/Troth, Nordre - Søndre Land, 1790

Trott, Johan Casimir ble født ca 1764 i Rees, Prøissen og døde i 1797. Han var militær og var i perioden 1780 -1797 stasjonert ved flere tjenestesteder i Norge. Av dem jeg kjenner til, kan nevnes Y.Valderske kompagnie og 1.Akershus nasjonale infanteriregiment. Jeg søker etterkommere. Han skal ha hatt en sønn Niels Casimirs Trott/Troth født ca 1790 i Søndre Land.

Harald Jørstad
Karaupvegen 64, 2005 Rælingen
tlf : 63833475
epost : harald.jorstad@c2i.net
medlNr : 123426

ETTERLYSNING 101/2002

Andersen/Pedersen, Sandnes i Alstahaug, 1758-

Andreas Andersen, født 1758 gift med Maren Aas Pedersen.

De bodde på Sandnes ved folketellingen 1801, og jeg vil gjerne vite om det er noen som vet hvem foreldrene til Andreas er og om dette er den Andreas som var lensmann i Alstahaug?

Jorunn Breivik
Elgtråkket 10, 8890 Leirfjord
tlf : 75048366
epost : jorberi@online.no
medlNr : 15364

ETTERLYSNING 102/2002

Nielsen/Foss, Ø. Toten/Kristiania, 1860-1900

Min manns familie har røtter på Østre Toten. Hans tippoldeforeldre var Johan og Marte som bodde på gården Tømerhoelstuen i 1801. De hadde 3 barn, Hans, Mari og Niels. Niels Johannesen og Agnete Johansdatter (oldeforeldre) fikk en sønn Joakim (bestefar) som flyttet til Kristiania ca 1860. Han tok navnet Foss og drev garvervirksomhet i Storgaten 6. I første ekteskap med Jacobine fra Kongsberg fikk han en sønn, Einar, og 3 døtre, Josephine, Ervine og Helga.

I annet ekteskap med Sophie Gundersen fra Øiestad fikk han sønnene Ludvig, Einar og Joakim,

Hvor er etterslekten?

Unni Kari Foss
Søndre Skrenten 16, 1410 Kolbotn
tlf : 66 80 16 47
epost : unnifoss@online.no
medlNr : 10000

ETTERLYSNING 103/2002

Kristiansen, Oslo, 1902-1949

Jeg prøver å finne etterkommere av Paul Kristiansen 1902-1949. Han bodde som voksen på Kampen i Oslo, var gift og hadde 5 barn da han døde av kreft i 1949. Han var skomaker av yrke og jobbet på Vestkanten. Håper noen kan hjelpe meg på vei for å finne mine ukjente tanter og onkler, evt. søskenbarn.

Hege Lorentzen
Midtskogveien 12, 2060 Gardermoen
tlf : 63970779
epost : he-lore@online.no
medlNr : 15497

ETTERLYSNING 104/2002

Gudbrandsdalen

Da min søster og jeg omsider fant tråden tilbake til våre forfedre i Gudbrandsdalen, var det gjennom en eldre bygdebok vi fikk låne som het "I de dage". Etter å ha returnert denne har jeg forsøkt få tak i et eller to eksemplarer, uten å lykkes. Den er ikke blitt utgitt på nytt. Er det noen som har et eller to eksemplarer til overs de kunne tenke seg å selge, så ta kontakt.

Olav Jørgenvåg
Ulvefaret 4, 2014 Blystadlia
epost : olajoer@online.no
medlNr : 7624

ETTERLYSNING 105/2002

Thoresen, Ullensaker/Akershus, før 1900

Opplysninger om Ole Thoresen f. 1855 og Maren f. 1857 ønskes gjerne. De er født i Ullensaker begge to, flyttet til Kristiania (Oslo) og skapte seg familie der. Min farmor, Gudrun, er et av barna deres. De var registrert bosatt i Oslo under folketellingen 1900, før det året har jeg ikke klart å finne noe. Hvis noen vet noe om dem og evt. aner, tar jeg det imot med stor glede.

Monica Øye
Casparis gt. 5, 0174 OSLO
tlf : 22112623
epost : iralia@online.no
medlNr : 14592

ETTERLYSNING 106/2002

Hansen, Snertingdal, 1778-1860

Jeg er på jakt etter min tippoldefar Jonas Hansen. Han dukker opp i "historien" 15.4.1816 da han gifter seg med Ingeborg Andersdatter i Snertingdalen. Jonas dør antagelig i 1860, 82 år gammel. Dette og alderen ved vielsen peker på ca 1779. Jonas er ikke å finne i folketellinga i 1801, så spørsmålet er hvor han kommer fra.

Jonas og Ingeborg får fire barn: Hans 1816, Andreas 1819, Mathias 1825 og Karen 1828. Jeg har sett i kirkebøkene for Biri, Land, Vardal, Toten, Ringsaker og Vang, uten å finne ham. Håper noen kan hjelpe.

Sonja Fjellhaug
Kalkvegen 5, 2818 Gjøvik
epost : sonja.fjellstad@tiscali.no
medlNr : 15414

ETTERLYSNING 107/2002

Ebbemo/Gilhuus, Stavanger/Flekkefjord, 1900-2000

Jeg søker etter etterkommere av Gilhuus-slekta, det vil si av Ebbe Ebbemo og Anna Johanna Gilhuus, født 13. mai 1876. De hadde barna Eldrid, Aud, Arnhild og Sigrun.

Ebbe er muligens identisk med Ebbe Kristoffer Moen født 1875 i Levanger. Han var teologistudent i Christiania i 1900. Ebbe var først døveprest i Stavanger. I 1924 ble han sogneprest og siden prost i Flekkefjord.

Er det noen som vet hvor det ble av familien, hvor lenge de bodde i Flekkefjord, når barna ble født etc.

Ellen Gilhuus
Harald Hardrådesgt. 8, 3511 Hønefoss
tlf : 90842773
epost : egilhuus@online.no
medlNr : 7200

ETTERLYSNING 108/2002

Evensen, Toten/Garsjø-Hurdal/USA, 1807-

Jeg er på jakt etter etterkommere etter min tippoldefar Even Evensen født 1807, Østre Toten, død 1874 i Hurdal. Han hadde 4 barn med kone nr. 1, Berte Olsdatter og 10 barn med kone nr. 2, Berte Mikkelsdatter. To av barna, Bernt og Martin reiste til USA. De andre som levde opp, var: Herman f. 1829, Berte Marie f. 1830, Inger Bolette f. 1839, Even Lauritz f. 1850, Ole Andreas f. 1852, Birgitte f. 1855, Tina f. 1857 og Evina f. 1861. I tillegg min egen oldefar Nils f. 1843 (hans etterkommere har jeg). Jeg har også etterkommere i USA etter Bernt f. 1847.

Karin Linnerud
Asperudvn. 99, 1409 Skotbu
tlf : 64863214
epost : kalinn@frisurf.no
medlNr : 5061

ETTERLYSNING 109/2002

Bye/Moen-Mo?/Johnsen?, Strinda/S.Trøndelag/Trondheim, 1840-

Jeg etterlyser etterkommere etter JOHN PEDERSEN BYE, f. 1803 i Tyllaldalen, Tynset. Bruker på garden Moen (Mo?) Strinda. Gift første gang med Klara Andersd. født 1827 i Størens Prgj. Barn: 1. Kjersti Arntsd. f. 1850. 2. Paul A.M. Johnsen f. 1863. 3. Bertine O.A. Johnsd. f. 1864. 4. Cesilie Johnsd. f. 1866. Alle ble født i Bratsberg S.

Under folketellingen i 1875 var John Bye gift med Bereth Olsd. f. 1825 på Ørlandet Ø.

Foreldrene til John Bye var Peder Pedersen Øverby og Barbru Arnesd. Søgard, begge fra Tyllaldalen i Tynset. De var brukere på garden Brydalsegga, Tynset.

Tore J. Øverby
Heimly, 2510 Tyllaldalen
tlf : 62486022
epost : tooeverb@online.no
medlNr : 14221

ETTERLYSNINGER

ETTERLYSNING 110/2002

Jacobsen Eggan/Pedersdatter/Jørgensen,
Melhus/Aafjorden/Trondhjem, ca 1820-1940

Jeg søker opplysninger om ekteparet Karl Jacobsen Eggan og Berit Pedersdatter. De bodde i Melhus i 1864, der de fikk datteren Ellen Marie, f. 17/8-1864. Jeg finner ingen av dem ett år senere i folketellingen eller ser dem nevnt som utflyttet. Ellen Marie ble konfirmert i Lade i 1879 (Strinda) - bodde da på Reppeting, det er derfor mulig at hun er den Marie Karlsdatter som er bosatt på Reppesbierget i 1875-tellingen og som står som "fosterbarn, forsørges av Lade fattigvesen".

Ellen Marie ble 30/12-1897 gift i Trondhjem med Johannes Karelius Jørgensen fra Skandsen i Aafjorden, hun var da enke. (Vet ikke hvem hun var gift med i 1. ekt.) Johannes' aner kjenner jeg, men han "forsvant" på begynnelsen av 1900-tallet - vet noen noe mer om ham?

Gyrid Jørgensen
Lyngåsen 14, 1405 Langhus
tlf : 64 86 29 99
epost : gyridjor@hotmail.com
medlNr : 13365

ETTERLYSNING 111/2002

Ingebretsen, Horten/London, 1877-

I am trying to find information about my grandmother. She was from Horten and was born around 1877-78 and her name was Inga Marie Ingebretsen. Her father's name was Helsnar Ingebretsen. She left Norway and came to London in the early 1900's. She married in 1909 to my grandfather Antoine Rigoli who was from Switzerland. They had 4 daughters, only one is surviving now.

Ms Maggie Golden
Sylvester Road, 7 N2 8HN
ENGLAND
tlf : +44 (0)208 3491067
epost : maggigolden@lineone.net

Kommentar: Oldefarens fornavn er åpenbart forvrengt, og bestemoren er heller ikke direkte identifiserbar etter 1900-tellingen. Her bør en først prøve å finne flere opplysninger i engelske kilder, heriblant ikke bare innvandringsregistreringer, men også mulige registreringer enten ved den norske sjømannskirken eller ved ambassaden.

ETTERLYSNING 112/2002

Olsen/Ludvigsen/Larsen, Oslo and
Fredrikstad, 1882-

Inga Marie Olsen, born in 1882, married Johannes Ludvigsen in 1901. After their marriage they moved to Oslo. Inga and Johannes might have had 5 children. Inga corresponded with her brother Theodor who went to Canada. All contact was lost with the relatives

in Norway at the beginning of World War II. Letters were sent to Inga and others after the war ended, but there was no reply.

Another relative who kept in contact with Theodor, was his cousin Carsten Larsen who resided in Fredrikstad.

Inga, Theodor, and their brother Olger Gram were the children of Arnt Theodor Olsen and Laura Larsen.

The family in Canada always wondered what happened to Aunt Inga and her family

I have a webpage www.geocities.com/norway-family where you can look at the pictures to see if you recognize a face or name. Someone might be able to provide information that will assist us in finding Aunt Inga's family.

Richard Olsen
epost : familyr@hotmail.com
url : <http://www.geocities.com/norwayfamily>

Kommentar: Så sant Inga Marie Olsen og hennes familie var bosatt i Oslo, kan de følges gjennom Byarkivets folketellinger. Det er ikke umulige at selv de frie tellingene her kan navngi slektninger som fortsatt er i live.

ETTERLYSNING 113/2002

Amundsen/Lien, Molde/Bolsøy, 1849-

Jeg etterlyser min oldefar Ole Amundsen (Li/Lien) som kom til Molde/Bolsøy(y) via eller fra N-Fron til Molde på 1880-tallet? Her fikk han to barn med min oldemor.

I 1889 fikk de sin førstefødte, bror til min bestefar: "Enke Sirianna Johansdtr Varhol", født 05.08.1856 i Frænen Prgj. fikk barn med "Ungk. Arb. Ole Amundsen Lien (1849) fra (via?) N-Fron nu Bolsø" (senere sammenslått med Molde). Barnet, Ole Sigurd Lien, ble født 12.07.1889 i Molde og døpt 08.09.1889 i Molde kirke. Det ble anmerket i kirkeboken at barnet var "uægte" og "Anmeldt af Barnefaren".

I 1891 fikk de min bestefar: Enke Sirianna Knudsen Hungnæs fikk barn med "ungkar Ole Amundsen Li fra (via?) Gudbrandsdalen nu Bolsø". Barnet, Josef Marius Lien ble født 26.01.1891 og døpt 05.04.1891 i Molde kirke. Jeg finner ikke Ole Amundsen Li/Lien i folketellingene for Molde/Bolsø.

Alle spor etter ham opphører etter dåpen i 1891.

Håper at noen kan hjelpe med med ett for slekten, stort mysterium.

Frank Gerald Lien
epost : frankg-lien@c2i.net
medlNr : 9747

ETTERLYSNING 114/2002

Haugland og Gangdal, Bergen, 1880-

1. Jeg ønsker opplysninger om foreldre, søsken og mulige etterkommere i USA etter Andreas Martin Andersen Haugland, født 19 juni 1880 i Kopervik, Rogaland, funnet i 1900 teljinga i Bergen, reiste til sjøs og busatte seg i Baltimore 26 South Curley Street, Maryland, USA. Det er mulig foreldrene hans flyttet til Bergen da han var liten. Trolig hette hans mor Karoline Haugland.

2. Jeg søker etter mulige etterkommere i USA etter Ditlef Kristoffer Sjursen Gangdal født 13/6 1906 Laksevåg. Reiste til sjøs?? Busatte seg i USA, reiste på 1920-talet..

Arne-Olav Gangdal
5627 Jondal
tlf : 97155181
epost : arne_olav_g@hotmail.com
medlNr : 15537

Kommentar: Det går ikke klart fram hva det spørres etter. Gjelder spørsmålet videre skjebner i USA, finnes det flere gode hjelpetjenester der borte.

ETTERLYSNING 115/2002

Magnussen, Askerbraaten i Asker, 1862-

Etterlyser min oldefar, ungar August Jonas Magnussen, f. 1862. Far til uekte datter Ingeborg

Eugenie f. 5.3.1899. Da bosatt på plassen Askerbraaten i Asker.

Henning Sæther
Nesveien 10, 1394 Nesbru
tlf : 66 84 87 20
epost : hennsaet@frisurf.no
medlNr : 11624

Kommentar: Faren bor ikke lenger på Askerbråten i 1900. Forsøk her først å finne hvilke opplysninger som gis om ham ved datterens konfirmasjon respektive giftermål. Om ikke dette gir tilleggsopplysninger, så undersøk om han ble ilagt bidragsplikt. Han kan godt være svensk.

ETTERLYSNING 116/2002

Ullmann, København/Danmark, 1780-1830

Slekten Ullmann i København /Danmark omkring 1810.

To søsken Ullmann fra København kom til Bergen ca. 1830 - til deres morbror konsul Jørgensen i Bergen:

1. Jørgen Nicolai Axel Ullmann f. 1811 i København, d. 1862 i Kristiania (Oslo). Gift med Cathrine Johanne Fredrikke Dunker (1816-1915). De har kjent etterslekt.

2. Valborg Johanne Elisabeth Ullmann f. 1815 i

København. Gift med sogneprest Sinding. Etterslekt i familien Sinding.

Deres foreldre: skreddermester i København, Johann Christian Ullmann og Margrethe Cecilie Jürgensen. De ble gift 1811 i St. Petri menighet i København.

I følge Norsk biografisk leksikon skal Ullmann slekten være av østerriksk - dansk opphav.

Skreddermester J.C. Ullmanns far skal være kommet fra Wien til København og ble gift med en dansk bondepike.

Kjenner noen til Ullmann slektens opprinnelse i Danmark/Østerrike?

Knut Inge Apesland
Trollkleiva 18, 4638 Kristiansand
tlf : 380 24373
epost : knut.inge.apesland@kristiansand.kommune.no
medlNr : 150557

Kommentar: Spørsmålet gjelder egentlig ikke norske originalkilder. Det bør derfor også prøves (fortrinnsvis) i danske spørrespalter.

ETTERLYSNING 117/2002

Gjertsen/Sjøblom, Bergen/Hordaland, 1870-1890

Min farfar August Gjertsen Sjøblom ble født i Bergen 27-11-1871. Han snakket også bergensdialekt, men det blir sagt at han var stril. Jeg klarer ikke å finne ham i noen folketellinger. I 1900 blir det fortalt at han var i Natalprovinser i Sør-Afrika. Han dukker opp i "Marriage in Sea" da han giftet seg med min farmor på sjøen utenfor Leith i 1910. Han bosatte seg senere i Tønsberg og fikk seks barn der. Han døde 15-01-1948 i Tønsberg. Er det noen som kan hjelpe?

Odd Albert Sjøblom
Sleipnersv.13, 3179 Åsgårdstrand
tlf : 33040420
epost : oddsjoe@online.no
medlNr : 15662

DIS-kalenderen 2003

JANUAR

- ✓ onsdag 8. Oslo. Riksarkivet kl. 18:00. DIS-Oslo/Akershus arrangerer medlemsmøte Nytt på slektsforskerfronten
- ✓ torsdag 9. Bodø. Bodø bibliotek kl. 20:00. DIS-Salten Slekthistorielag. Hvordan lage slektsbok på CD
- ✓ lørdag 11. Skjeberg. Skjebergsetten bibliotek kl. 11:00. DIS-Østfold avholder medlemsmøte. Tema: Ikke fastsatt
- ✓ tirsdag 14. Sandnes. Kafeteria på Lura Bydelshus kl. 18:30. DIS-Rogaland Brukermøte Brother's Keeper
- ✓ onsdag 15. Bergen. Kronstad Hovedgård kl. 19:00. DIS-Hordaland Brukermøte
- ✓ mandag 20. Arendal. Kløckers hus kl. 19:00. DIS-Aust-Agder. Åpent møte
- ✓ onsdag 22. Stavanger. Statsarkivet i Stavanger kl. 18:30. DIS-Rogaland. Medlemsmøte. Norske og amerikanske kilder til utvandringshistorie
- ✓ onsdag 29. Sandnes. Sandnes Bibliotek (Kartevoll-rommet) kl. 18:30. DIS-Rogaland Brukermøte Family Tree

FEBRUAR

- ✓ onsdag 5. Oslo. Riksarkivet kl. 18:00. DIS-Oslo/Akershus arrangerer medlemsmøte Hva kan det gamle og det nye Deichmanske bibliotek i Oslo tilby slektsforskere? Vi vil også få en gjennomgang av dere søkbare databaser over trykt litteratur på Internett. <http://www.deich.folkebibl.no/> <http://nye.deichman.no/>
- ✓ torsdag 6. Stavanger. Godalen videregående skole kl. 18:00. DIS-Rogaland. Slektsdrøs og Internett
- ✓ torsdag 6. Bodø. Biblioteket kl. 20:00. DIS-Salten Slekthistorielag. Hvordan lese kirkebøker og andre gamle originalkilder
- ✓ lørdag 8. Kvinnherad Bibliotek, Husnes. DIS-Hordaland-Kvinnherad : Kurs i gotisk skrift. Kursdager: 8. og 9. Februar. Mariann Herfindale Johannessen fra Statsarkivet i Bergen er kursleiar.
- ✓ tirsdag 11. Sandnes. Kafeteria på Lura Bydelshus, Sandnes kl. 18:30. DIS-Rogaland. Brukermøte Brother's Keeper
- ✓ lørdag 15. Skjeberg. Skjebergsetten bibliotek kl. 11:00. DIS-Østfold avholder medlemsmøte. Tema: Ikke fastsatt
- ✓ mandag 17. Arendal. Kløckers hus kl. 19:00. DIS-Aust-Agder. Årsmøte
- ✓ onsdag 19. Bergen. Kronstad Hovedgård kl. 19:00. DIS-Hordaland. Generalforsamling. Årsmøtet for 2003 med valg.
- ✓ onsdag 26. Stavanger. Statsarkivet i Stavanger kl. 18:30. DIS-Rogaland. ÅRSMØTE. Hvor finner vi informasjon om våre forfedres reiser/flytting i lokale arkiv?
- ✓ torsdag 27. Sandnes. Sandnes Bibliotek (Kartevoll-rommet) kl. 18:30. DIS-Rogaland. Brukermøte Family Tree Maker

MARS

- ✓ onsdag 5. Oslo. Riksarkivet kl. 18:00. DIS-Oslo/Akershus arrangerer Årsmøte
- ✓ torsdag 6. Stavanger. Godalen videregående skole kl. 18:00. DIS-Rogaland. Slektsdrøs og Internett
- ✓ lørdag 8. Skjeberg. Skjebergsetten bibliotek kl. 11:00. DIS-Østfold avholder medlemsmøte
- ✓ torsdag 13. Bodø. Biblioteket kl. 20:00. DIS-Salten Slekthistorielag. ÅRSMØTE 2003, etterpå: Søk i digitale kilder på internett
- ✓ onsdag 19. Bergen. Kronstad Hovedgård kl. 19:00. DIS-Hordaland. Foredrag ved Ivar Utne
- ✓ torsdag 20. Sandnes. Sandnes Bibliotek (Kartevoll-rommet) kl. 18:30. DIS-Rogaland. Brukermøte Family Tree Maker
- ✓ onsdag 26. Stavanger. Statsarkivet i Stavanger kl. 18:30. DIS-Rogaland. Medlemsmøte

APRIL

- ✓ torsdag 3. Stavanger. Godalen videregående skole kl. 18:00. DIS-Rogaland. Slektsdrøs og Internett
- ✓ torsdag 3. Bodø. Biblioteket kl. 20:00. DIS-Salten Slekthistorielag. Tema ikke fastsatt
- ✓ lørdag 5. Fredrikstad. Dunkejongården. DIS Østfold har egen stand med PC og programvare under arrangementet "Ord uten grenser" på Dunkejongården i Fredrikstad, tema er "Veien fra kildene til PC'en"
- ✓ onsdag 16. Bergen. Kronstad Hovedgård kl. 19:00. DIS-Hordaland. Brukermøte
- ✓ onsdag 23. Stavanger. Statsarkivet i Stavanger kl. 18:30. DIS-Rogaland. Medlemsmøte

MAI

- ✓ torsdag 8. Bodø. Bremnes fort kl. 19:00. DIS-Salten Slekthistorielag. Krigshistorisk utfukt til Bremnes fort
- ✓ tirsdag 13. Sandnes. Kafeteria på Lura Bydelshus, Sandnes kl. 18:30. DIS-Rogaland. Brukermøte Brothers Keeper
- ✓ onsdag 21. Stavanger. Statsarkivet i Stavanger kl. 18:30. DIS-Rogaland. Medlemsmøte
- ✓ onsdag 21. Bergen. Kronstad Hovedgård kl. 19:00. DIS-Hordaland. Foredrag
- ✓ lørdag 24. DIS-Østfold arrangerer sin årlige tur. Turen er under planlegging. Forslag mottas med takk, ta kontakt med styret.

JUNI

- ✓ torsdag 5. Bodø. Vågan (RV 80) kl. 19:00. DIS-Salten Slekthistorielag. Spor i skog - arkeologisk utfukt til helleristningen i Vågan (i Bodø)
- ✓ lørdag 14. Nordhordaland. DIS-Hordaland. Vi arrangerer tur. Opplegget er ikke avklart enda.

Slekt og Data ønsker alle sine lesere en riktig God Jul og et Godt Nytt År!

Tilbud til medlemmer av DIS

GJØR OPPSLAG I SVENSK KIRKEBØKER PÅ INTERNETT

Firmaet Genline AB skanner svenske kirkebøker og gjør dem tilgjengelig på Internett for abonnenter. Pris for ett år (365 dager) for medlemmer av DIS-Norge er SEK 1.995,- (normal pris SEK 2.690,-). Dette forutsetter bestilling på www.genline.se (trykk Medlemssidan, Bli Medlem) og betaling med kredittkort (Visa, Mastercard eller American Express). Oppgi at du er medlem i DIS-Norge og ditt medlemsnummer. Det er også mulig å kjøpe abonnement for kortere eller lengre tid enn ett år, men for disse abonnementene gis ikke medlemsrabatt. Kontroller at de områder i Sverige du er interessert i er lagt ut. Nye områder legges ut fortløpende, se www.genline.se. Dersom du er interessert i abonnement, men ikke i stand til å betale med kort, ta kontakt med kontr@disnorge.no.

PIQUET-SKJORTER MED DIS-LOGO

Vi har fått laget piquet-skjorter i god kvalitet med DIS-Norges logo på brystet. Skjortene er hvite, finnes i vanlige størrelser og koster 150,-. Spør ditt lokallag om mulighet for bestilling og prøving på medlemsmøter.

DISBYT

Du kjenner allerede DISTreff, foreningens tjeneste for å finne andre medlemmer som forsker på samme slekt som deg selv, samt for å få en god kontroll av kvaliteten på dine egne data. Som medlem av DIS-Norge har du også mulighet til å søke i tilsvarende tjeneste hos Föreningen DIS i Sverige. Der heter den DISBYT og du finner den på www.dis.se/sokindex.htm Bruk det dn- eller mn-baserte brukernavn som du

har mottatt som medlem av DIS-Norge, h.h.v. som bidragsyter til DISTreff.

BOK:

"Herred, prestegjeld og sogn i Norge, med forandringene gjennom tidene"

4. utg., utarbeidet av Norunn Klettum og utgitt av DIS-Norge, beskriver blant annet sogn- og prestegjeldsgrenser i Norge. Boken koster 225,- for medlemmer og 275,- for ikke-medlemmer pluss porto. **Du sparer kr 50!** Bestilles fra DIS-kontoret eller ditt lokallag.

BOK:

"Våre røtter" av Stoa og Sandberg

Den nye utgaven av "Våre røtter" utkom høsten 2001 og selges av DIS-Norge for 298,- **Medlemmer får boka fritt tilsendt!** Boka kan bestilles gjennom DIS-kontoret eller gjennom de fleste lokallagene.

BOK:

"Slektgransking med dataveiledning. Slechtsprogram, slechtsstevne, slechtsbok"

av Liv Marit Haakenstad utkom på Orion forlag i november 2001. Vanlig utsalgspris er kr 269,-. Som medlem av DIS-Norge får du ved kjøp av boka gjennom foreningen en refusjon på kr 50,- av innbetalt medlemskontingent - du får dermed boka for kr 219,- fritt tilsendt. **Du sparer 50 kr og får boka fritt tilsendt!** Boka kan bestilles gjennom DIS-kontoret eller gjennom de fleste av lokallagene.

HEFTE:

"Hvordan lage slechtsbok"

av Odd Sørensen tar utgangspunkt i Brother's Keeper, men også brukere av andre program vil ha nytte av heftet. Pris til DIS-medlemmer kr 45,- (10% rabatt) + porto kr 9,-. Send din bestilling til: Forlaget Halleys AS, Kirkegata 8, 3770 Kragerø E-post: forlaget.halleys@lokalhist.no. Telefon: 35 98 38 87. Ditt medlemsnummer i DIS-Norge må oppgis ved bestilling. Noen lokallag selger også dette heftet.

DIGITALTRYKK AV SLECHTSBØKER

Fra Kraft Digitalprint (telefon 23 24 26 26) har DIS-Norge fått tilbud på digitaltrykk av slechtsbøker for sine medlemmer. Priseksemlene i tabellen er inklusiv moms, men ikke frakt. Det er mulighet for moms-fritak på trykking av slechtsbøker ved å søke fylkesskattesjefen !

	10 eks	30 eks	50 eks	100 eks
50 sider	590	950	1.400	2.200
100 sider	850	1.450	2.200	3.800
150 sider	1.050	1.950	2.700	4.900
200 sider	1.230	2.500	3.200	5.900

DATAPROGRAM:

Norman Virus Control og Norman Personal Firewall

Norsk antivirusprogram og brannmur. Medlemmer av DIS-Norge oppnår disse prisene, som inkluderer support fra Norman via telefon/email og mva:

Norman Virus Control (enbruker) kr. 590,- (veil. 979,-) pr. År. **Du sparer kr 389!**

Norman Personal Firewall (enbruker) kr 349,- (veil. 489,-). **Du sparer kr 140!**

Medlemstilbud

Vedlikhold, årlig: kr. 480,- (inkluderer eventuelle oppgraderinger av programer.)

I tillegg kommer et ekspedisjonsgebyr på kr 75,- pr bestilling.

For bestilling, kontakt Concept Dialog:
Tel: 21 50 12 12, faks: 21 50 12 01, e-post: espen@concept.no. Husk å oppgi DIS-Norge og ditt medlemsnummer ved bestilling!

INTERNETT:

ADSL tilkopling fra NextGenTel

NextGentel tilbyr DIS-Norges medlemmer bredbånd via ADSL til fast redusert etableringskostnad uansett bindingstid.

Du kan bestille på www.nextgentel.no ved å oppgi den firesifrede koden 4663, eller ta kontakt med DIS-Norge.

INTERNETT:

ISDN eller modem tilkopling fra Telenor

Medlemmer oppnår rabatter på alle Telenors abonnementer, Basis, Pluss og Total. Se nærmere beskrivelse og bestillingsskjema på vår hjemmeside. **Med et Pluss-abonnement sparer du kr. 618!**

SLEKTSTAVLER OG -SKJEMAER

Lokalhistorisk forlag tilbyr denne pakken til medlemmer av DIS-Norge: en halvsirkel (8 generasjoner, 255 personer) i 42x59 cm, en helsirkel (10 generasjoner, 1023 personer) i 70x80 cm, en blokk med 30 slektstavler for ringperm (15 pers, 4 gen pr ark) og en blokk med 50 personskjemaer for ringperm (2-sidige).

Normal pris for pakken er 220,- pluss frakt, medlemmer av DIS-Norge får denne pakken til 130,-. Porto ved forsendelse er 55,-. Ta kontakt med DIS-Norge for bestilling.

Prisene er inklusiv mva og eksklusiv frakt der ikke annet er angitt. For bestilling av de produkter som kan bestilles hos DIS-kontoret, bruk e-post kontor@disnorge.no eller telefon 222 666 77. Dersom du har andre meldinger i forbindelse med medlemstilbudene, kontakt medlemstilbud@disnorge.no. For mer informasjon om tilbudene se www.disnorge.no/medtilbud.htm

Blir *du* med på leit etter slekt i Amerika med *DIS-Norge*?

DIS-Norge har hatt kontakt med Tone Eike fra www.kulturreiser.no. Hun har erfaring over en årrekke med å arrangere turer for nordmenn til forskjellige deler av verden. Det som er spesielt interessant er at hun årlig har hatt en tur til Norsk Høstfest i Minot i Nord Dakota. Dere har sikkert hørt om dette arrangementet som trekker ca 80.000 besøkende, hovedsaklig av norsk avstamning. Hvis ikke kan dere lese mer på www.hostfest.com.

Vi har snakket med Tone Eike om muligheten for at hun kunne lage en tur for medlemmer av DIS-Norge, f.eks. til Høstfesten, innom Ellis Island (New York) med mulighet for å hoppe av på slutten for å følge sitt eget program for de som ville det. De som kan tenke seg dette får da en ferdig arrangert tur med reiseleder. Siste tur til Høstfesten kostet 11.500,- for fly og hotell i New York, overnatting på høstfesten gjøres privat og må derfor gjøres opp direkte.

Interessert? Følg med på www.disnorge.no og i Slett og Data.

Jutta, Hildegard og Lars

av Thomas Hansen, nesten laud i religionshistorie mellomfag. Gjengitt med tillatelse fra liberal.no

Fjerne slektninger av Venstrelederen dro til Tyskland. Noen vendte ikke tilbake. Det fikk konsekvenser.

Drøyt tusen år senere er Sponheim et sted i Moseldalen der det produseres hvitvin, og Sigmund Messel kan meddele at de tyske vinbønder er så begeistret over den norske

statsråden at de vil forære ham en egen vinranke i Tyskland, og stående invitasjon til å komme på besøk. I tillegg til dette: En kasse vin og noen glass, som nå overrekkes på landbruksministerens kontor. liberal.no er eksklusivt til stede.

Det er Lars selv som forteller den noe usikre historien om de fjerne slektningene som ble borte. På genealogy.euweb.cz finner vi hele stamtavlen til det tyske huset Sponheim, som etter alt å dømme begynte med to fettere: Stephan von Sponheim og Siegfried von Sponheim, førstnevnte var til og med greve, og alt dette er altså rundt år 1000. Men det mest interessante er kanskje at navnene på fedrene til disse to Sponheimerne er ukjente. Fortidens dunkle slør, sier vi bare.

Dette inspirerer jo til videre forskning, ikke minst når Sigmund Messel på landbruksministerens kontor i år 2002 kan fortelle at det var en tilknytning mellom Hildegard von Bingen og dette Sponheim-huset, og vi synes til og med han nevner noe om ekteskap, men det kan ikke stemme, for Hildegard von Bingen var en betydelig nonne i middel-

alderen, ikke bare det, men en teolog, komponist, abbedisse i et større kloster. En størrelse i religionshistorien.

Nærmere forskning fra vår side viser dog at Hildegard von Bingen åtte år gammel ble satt bort i lære til en kvinnelig eremitt i benediktinerklosteret på Disibodenberg. Denne eremitten het - hold deg fast - Jutta von Sponheim, og var muligens datter av grev Stephan. Da Jutta døde tretti år senere, ble Hildegard enstemmig valgt til

ny leder (ingen blanke stemmer) av klosteret, og ble så populær at hun måtte starte et nytt og større kloster på Rupertsberg.

Tilbake i Oslo, 2002: Det er en kasse hvitvin og et par fine glass. Det er ikke verst, det heller. Men det var liksom litt mer stas over det i middelalderen. Vinrankene kan ses på www.sponheimer-hof.de.

Dagens Sponheim må nok finne seg i å ligge langt under sin berømte slektning i popularitet.
Foto: liberal.no

Nr. 1-2003 kommer i mars.
Neste nr. deretter kommer i juni.
Stoff til neste nummer må være redaksjonen i hende innen 1. februar 2003.